

1. Indledning

Den 1. januar 1997 trådte lov nr. 473 af 12. juni 1996 om Folketingets Ombudsmand i kraft. I bemærkningerne til lovforslagets § 18 blev det forudsat at ombudsmanden foretager systematiske inspektioner af fængsler til opfyldelse af en anbefaling fra Den Europæiske Komité vedrørende forebyggelse af tortur og anden umenneskelig behandling eller straf.

Som et led i inspektionsvirksomheden foretog jeg og tre af embedets øvrige medarbejdere den 8. februar 2001 inspektion af Statsfængslet Renbæk. Til stede under inspektionen var bl.a. fængselsinspektør Erik Pedersen, fungerende personale- og sikkerhedskonsulent overvagtimester Erik Zander, beskæftigelsesleder Peer Bendtson og behandlingskonsulent Minna Nørgaard.

Ombudsmanden har to gange tidligere – i 1979 og 1985 – foretaget inspektion af Statsfængslet Renbæk.

Inspektionen den 8. februar 2001 bestod af en indledende samtale med ledelsen, samtale med samarbejdsudvalget, samtaler med de indsattes talsmænd, rundgang i fængslet og en afsluttende samtale med ledelsen. Jeg havde desuden samtale med tre indsatte som havde anmodet herom, og de har efterfølgende modtaget særskilte breve om behandlingen af de klagepunkter som de fremførte.

I forbindelse med inspektionen anmodede jeg om rapportmateriale til gennemgang, jf. nærmere under pkt. 8. nedenfor.

I tilslutning til inspektionen udarbejdede jeg

- et notat om iagttagelser under rundgangen i fængslet,
- et referat af samtalerne med ledelsen,
- et referat af samtalen med samarbejdsudvalget og

- et referat af samtalen med afdelingernes talsmænd og efterfølgende opsamling med ledelsen under det afsluttende møde.

Med brev af 5. marts 2001 sendte jeg det nævnte materiale til fængslet til eventuelle bemærkninger. Referatet af samtalen med talsmændene blev samme dag sendt til talsmændene med en tilsvarende anmodning. Jeg modtog herefter et brev af 3. april 2001 med bemærkninger fra talsmændene og breve af 6. og 17. april 2001 med ledelsens bemærkninger som er indarbejdet i rapporten.

Denne rapport har i en foreløbig udgave været sendt til Statsfængslet Renbæk og Direktoratet for Kriminalforsorgen med henblik på myndighedernes eventuelle bemærkninger til de faktiske forhold som den foreløbige rapport måtte give anledning til. Statsfængslet Renbæk har i brev af 30. oktober 2001 fremsat bemærkninger der er indarbejdet i rapporten.

2. Bygningsmæssige forhold mv.

2.1. Generelt

Statsfængslet Renbæk er et åbent statsfængsel, beliggende på landet i Sønderjylland mellem Toftlund og Skærbæk. Fængslet har plads til 110 indsatte.

Fængslet var oprindeligt en lejr for unge arbejdsløse der skulle opdyrke jorden med henblik på etablering af statshusmandsbrug. Lejren blev i 1943 midlertidigt overtaget af fængselsvæsenet som en fængselsafdeling for indsatte fra Statens Arbejdshus (åben anstalt) der var blevet overtaget af den tyske besættelsesmagt. I 1946 fik fængselsafdelingen status som selvstændigt fængsel. I 1960 købte Direktoratet for Fængselsvæsenet bygninger og jordtilliggender af Statens Jordlovsudvalg. I 1973 var fængslets tre nye belægsbygninger færdige hvorefter der var plads til 110 indsatte. Fængslet fik indført AUF i 1991.

De indsattes stuer er fordelt på fire belægsbygninger. Tre af belægsbygningerne der som nævnt er bygget i 1973, er i en etage og har plads til i alt 96 indsatte, mens den sidste bygning, Arken, er i to etager og har plads til 14 indsatte.

Der er desuden skolelokaler, gymnastiksal, kondirum, depot, mødesal, lægehus og købmandsforretning.

Herudover er der en administrationsbygning og værksteder (en smedje, et snedkeri, et tømrerværksted og en produktionsskole der samtidig fungerer som hobbyværksted). Sidstnævnte ("Nørregård") er placeret ca. 600 m fra de øvrige bygninger, uden for fængslets område. Der er endvidere et landbrug med 170 ha landbrugsjord, tilhørende kostald med en besætning på 240 kvæg, heraf ca. 80 malkekøer, og bygninger til skovdriften.

På fængslets udearealer er der bl.a. en fodboldbane, en minigolfbane og en beachvolleybane. Sidstnævnte to faciliteter ligger mellem træer. Der er flisebelagte stier. Nogle af fliserne havde revner eller lå ujævnt.

Da de ujævne fliser indebærer risiko for tilskadekomst, går jeg ud fra at fængslet vil omlægge (eller erstatte) dem.

Direktoratet for Kriminalforsorgen og Forsvarets Bygningstjeneste har i 1998 udarbejdet en bygningsanalyse med det formål at vurdere kriminalforsorgens behov for nye anlæg og renovering af eksisterende anstalter. Analysen indeholder en kortlægning og vurdering af de eksisterende anstalter med hensyn til placering, størrelse, sikkerhedsmæssige forhold, bygningsstandard, vedligeholdelsesstandard, indretning og fleksibilitet mv.

Om Statsfængslet Renbæk er der i bygningsanalysens afsnit B 11 b, om de åbne fængslers forslag til vedligeholdelse, forbedringer og nybygninger samt direktoratets/Justitsministeriets tilsynsførende arkitekts vurdering heraf, anført følgende (analysens side 64-65):

”Statsfængslet har oplyst, at udvendige bygningsarbejder forventes at beløbe sig til ca. 1,6 mio. kr., hvoraf hovedparten er til vinduesudskiftning (klimaskærm og termoruder) samt energibesparende foranstaltninger (isolering af gulve). Renovering af tekniske anlæg m.v. forventes at koste ca. 2,9 mio. kr. Beløbet dækker navnlig udskiftning af en spildevandsledning, kloaknet, drikkevandsledning, varmforsyning, vandinstallation, radioanlæg, brandalarmeringsudstyr og nyt låsesystem til de indsatte. Udgifterne til indvendige bygningsarbejder beløber sig til ca. 0,5 mio. kr. og omfatter bl.a. renovering af badeværelser på tre belægsafdelinger, reetablering af køkken- og spisefaciliteter på en enkelt afdeling samt etablering af et modtagelses- og besøgsafsnit m.v.

Udgifterne til nyopførelser af bygninger m.v. på ca. 12,3 mio. kr. omfatter en ny administrationsbygning, et nyt rensningsanlæg, en isolations- og sygeafdeling samt et fritidscenter. Renovering af lejeboliger m.v. beløber sig til ca. 1,1 mio. Omlægning til økologisk drift forventes at koste ca. 6 mio. kr., hvortil kommer opførelse af lagerhal m.v. til 1,7 mio. kr.

Samlet vurderes udgiften til vedligeholdelse at være **ca. 6 mio. kr.** Fængslets stand kan betegnes som mindre god, og samlet vurderes udgiften til opretning at være **ca. 61 mio. kr.** Forbedringer udgør **ca. 20 mio. kr.**”

Bygningstjenesten har generelt foreslået at der udarbejdes individuelle vedligeholdelsesplaner og konkrete investeringsplaner eller alternativt et beslutningsgrundlag i form af en række fremtidsscenerier, jf. analysens side 73 med henvisning.

Kriminalforsorgen har på baggrund af resultaterne i bygningsanalysen udarbejdet en langsigtet plan (25-årsplan) for nybygning og modernisering af bygningsmassen. Under hensyn til prioriteringen heri er lagt en fem års investeringsplan, jf. side 83 ff. Statsfængslet Renbæk er ikke specifikt nævnt heri.

Fra Direktoratet for Kriminalforsorgen har jeg i en sag hvori jeg har anmodet direktoratet om løbende at holde mig orienteret om arbejdet med renovering og vedligeholdelse af kriminalforsorgens bygningsmasse, modtaget en oversigt for 2000 og 2001 over gennemførte og planlagte initiativer indenfor hele kriminalforsorgens område. Statsfængslet Renbæk er nævnt specifikt i bilaget vedrørende prioriterede opgaver for 2001, hvor det anføres at der skal etableres en økologistald. I forbindelse med forespørgsel forud for inspektionen har direktoratet i brev af 31. januar 2001 oplyst at der i de senere år ikke har været gennemført større anlægs- eller vedligeholdelsesarbejder i fængslet, men at der som følge af skader i forbindelse med stormen i december 1999 er gennemført adskillige oprydningssarbejder. Der er endvidere afsat midler til genopførelse af en del af administrationsbygningen der brændte i 2000.

Fængslet har vedlagt en oversigt over bygningsvedligeholdelse for finansårene 2000-2003 (og senere).

Under inspektionen blev det oplyst at der er kommet nyt tag, og at gulvene er blevet isoleret, mens etablering af klimaskærm endnu ikke har været økonomisk muligt, jf. nedenfor under pkt. 2.2.2. "Andet". Fængslet var på tidspunktet for inspektionen i færd med at rovere køkkenet på den ene afdeling (Arken), jf. nedenfor under pkt. 2.2.1. "Køkken". Af fængslets oversigt over bygningsvedligeholdelse fremgår at renovering af badeværelser på de tre andre belægsafdelinger indgår i vedligeholdelsesplanerne for år 2001 og senere, jf. pkt. 2.2.2. "Toilet og bad".

Jeg har noteret mig at den del af bygningsanalysen der vedrører isolering af gulve mv., er gennemført, og at reetablering af køkkenet på Arken var i færd med at blive (og går jeg ud fra, nu er) gennemført. Jeg har endvidere noteret mig at der enten er eller snart vil være sket omlægning til økologisk drift, og at renoveringen af badeværelser på tre af belægningsafdelingerne indgår i vedligeholdelsesplanerne for de kommende år. Da jeg i ovennævnte sag løbende modtager orientering om

renovering mv. af kriminalforsorgens bygningsmasse, foretager jeg mig i den foreliggende sag ikke mere vedrørende spørgsmål om yderligere renovering mv. af Statsfængslet Renbæks bygninger.

2.2. Belægningsafdelingerne

De tre belægsbygninger med enkeltstuer indeholder hver to afdelinger adskilt af et kontor i midten. De kaldes Rub & Stub, Revl & Krat og Ly & Læ. Belægsbygningen med dobbeltstuer kaldes som nævnt Arken. Afdelingerne Krat og Arken er pr. 15. september 2001 midlertidigt lukket, og afdeling Revl er pr. samme tidspunkt indtil videre delvis personalefri. Der er i direktoratet overvejelser om at inddrage Arken til administration.

Jeg anmoder direktoratet om at underrette mig om resultatet af disse overvejelser.

2.2.1. Arken

I Arken er der i stueetagen stuer, toilet og bad til de indsatte, et besøgslokale, køkken, spisestue, et bordtennisrum, vagtstue og et rum der er indrettet som kontor og benyttes til samtaler med psykiater mv. På gangen i stueetagen er der endvidere en lille telefonboks med dør i. På første sal er der et opholdsrum til de indsatte på denne afdeling og undervisningslokaler mv.

I denne bygning blev der først og fremmest indsat afsonere med meget korte domme (30-40 dage).

Stuerne:

Der er syv dobbeltstuer på ca. 10 m² og en enkeltstue (som på tidspunktet for inspektionen blev beboet af gangmanden). Enkeltstuen (nr. 501) og en af dobbeltstuerne (nr. 507) blev besigtiget.

Dobbeltstuen er møbleret med to enkeltsenge, skabe, herunder to brede vægskabe hver med en hylde nedenunder, et køle-/fryseskab, et bord og to stole. Møblementet er af lidt ældre dato. Af fast inventar er der endvidere en vask med varmt og koldt vand og en radiator. Over vasken er der et spejl, en hylde og et ophængt tandkrus. Der er endvidere et vindue der kan åbnes, dog ikke meget idet der er monteret en stopper udenfor. Der er gardiner til at trække for. Der var en dårlig lugt i rummet. To af væggene består af røde mursten, mens de to andre er hvidmalede. Loftet er af træ. Belysningen består af en lampe over spejlet og en ældre lampe i loftet. Der er en brandmelder i loftet. På gulvet er der nålefilt.

Enkeltstuen er møbleret med en seng, en topersoners sofa med en lille reol der fungerer som sofabord, skabe, herunder et vægskab med hylde under, og en stol. I øvrigt er enkeltstuen indrettet som dobbeltstuen, dog er lampen over ”sofabordet” nyere. Noget af møblementet er af ældre dato, noget er nyere. Der var en stor plet på gulvtæppet.

Stuerne er små, særligt når det tages i betragtning at de (på nær i et tilfælde) bebos af to indsatte. De er i øvrigt velindrettede. Det forhold at to indsatte bor sammen er i sig selv utilfredsstillende, hvilket ledelsen var enig i. Jeg har dog ikke grundlag for at foretage mig noget vedrørende dette forhold.

De to stuer som jeg besigtigede, var sat pænt i stand, dog havde gulvtæppet på enkeltmandsstuen som nævnt en stor plet.

I den vedligeholdelsesplan som jeg har modtaget fra fængslet, er gulvbelægning ikke omtalt under Arken, men kun under de øvrige belægningsafdelinger. Jeg går derfor ud fra at den udskiftning af nålefilt med linoleum der er omtalt nedenfor under pkt. 2.2.2. under "Andet", ikke (umiddelbart) omfatter Arken. Da afdelingen midlertidigt er lukket, og der er overvejelser om at inddrage den til administration, foretager jeg mig imidlertid ikke noget vedrørende dette forhold. Såfremt afdelingen genåbnes som belægsafdeling, går jeg ud fra at fængslet vil forsøge at rense gulvtæppet – hvis det ikke allerede har været forsøgt – eller overveje at udskifte gulvtæppet dette sted.

Den dårlige lugt i den anden stue går jeg ud fra skyldes tobaksrygning kombineret med utilstrækkelig udluftning. Jeg henviser i den forbindelse også til det som jeg har anført om indeklima nedenfor under pkt. 2.2.2. under "Andet".

Toilet og bad:

På gangen er der toilet og bad til de indsatte på denne afdeling. Disse faciliteter blev ikke besigtiget.

Køkken:

Afdelingens køkken var i færd med at blive renoveret (jf. bygningsanalysen), så køkkenet var midlertidigt flyttet hen i bordtennisrummet.

Opholds- og fritidsrum:

Til køkkenet hører en spisestue der på tidspunktet for inspektionen også blev brugt til opmagasinerings af bl.a. bordtennisbordet.

På første sal er der et opholdsrum til de indsatte. Rummet har skrå vægge i enderne. Der er gipsplader på væggen som et par steder havde store huller, formentlig efter spark. Der blev i den forbindelse henvist til at det er korttidsafsonere der benytter opholdsrummet. På grund af den korte tid de er der, føler mange af dem ikke noget ansvar for at holde rummet

pænt. Rummet havde i en periode i foråret 2000 (ligesom køkkenet) været lukket om natten på grund af hærværk.

Foruden en sofagruppe med blå betræk og sofa borde af nyere dato er opholdsrummet udstyret med et fodboldspil, en darts kive, et tv og nogle reoler. Rummet oplyses af loftslamper, og der er brunt nålefilt på gulvet. Det blev oplyst at det varierer hvor meget rummet bliver benyttet. Der var lidt nusset (bl.a. hang der spindelvæv i vinduet) og ikke specielt hyggeligt.

Opholdsrummet gjorde et trist indtryk. Da afdelingen midlertidigt er lukket, og der er overvejelser om at inddrage den til administration, foretager jeg mig imidlertid ikke noget vedrørende dette forhold. Såfremt afdelingen genåbnes som belægsafdeling, henstiller jeg til fængslet – uanset det oplyste om at det er korttidsafsonere der benytter rummet, og at mange af dem ikke føler noget ansvar for at holde det pænt og rent – at istandsætte og indrette rummet så det bliver mere hyggeligt. Jeg beder i så fald også om underretning om hvad der videre sker i den anledning.

Rengøringsstandard i rummet var som nævnt ikke god. Med samme begrundelse som nævnt i det foregående afsnit, foretager jeg mig ikke mere vedrørende dette forhold. Såfremt afdelingen genåbnes som belægsafdeling, går jeg ud fra at ledelsen vil påse at rummet fremover holdes bedre rent.

I stueetagen er der (foruden spisestuen) et bordtennisrum – der som nævnt midlertidigt fungerede som køkken. Der var i dette rum en vandskade under loftet henne ved vinduet, hvor vandet dryppede ned.

Jeg går ud fra at denne vandskade er udbedret.

Andet:

Der er et besøgsrum i Arken. Dette rum er beskrevet nedenfor under pkt. 2.3.3.

Der er endvidere et venterum som er beskrevet nedenfor under pkt. 2.3.1.

2.2.2. Afdelingerne Ly & Læ, Revl & Krat og Rub & Stub

Afdelingerne er beliggende i tre særskilte bygninger ved siden af hinanden, men med pæn afstand imellem. Hver bygning er delt op i to afdelinger med en vagtstue i midten.

Der er plads til i alt 96 indsatte på enkeltstuer, fordelt med 16 indsatte på hver afdeling. Ved indgangen til hver afdeling er der på gangen et gæstetoilet og opslagstavler på væggen. Nogle steder var der mere informationsmateriale på opslagstavlerne end andre steder. Der er endvidere ved indgangen opsat en kanyleboks.

Stuerne:

De indsattes stuer er forholdsvis små (ca. ni m²). Der blev besøgt stuer efter mit eget valg på alle afdelinger på nær Krat.

På Ly blev stue nr. 215 og en tom stue (nr. 216) med standardinventar besøgt. Møblementet og det faste inventar svarer til det møblement der er på stuerne på Arken. Vinduerne kan, ligesom på Arken, kun åbnes en smule, men ved siden af vinduet er der mulighed for at åbne en luge bag hvilken der er et fintmasket gitter til luftcirkulation. Der er linoleum på gulvet. Stuerne fremstod lidt slidte.

På Læ blev stue nr. 229 og 232 besigtiget. På stue nr. 229 var der et stort hul i betrækket på madrassen. Stue nr. 232 havde spraglede gardiner og en plante i vinduet, og den var pæn og ren.

På Revl blev stue nr. 310 besigtiget. Den havde et lille tæppe på gulvet, og der var grønne planter. Lampen var her af en anden og nyere type. Denne stue var ligeledes pæn og ren.

På Rub blev stue nr. 408 besigtiget. Der var ikke noget særligt at bemærke vedrørende denne stue.

Endelig blev stue nr. 430 på Stub besigtiget. Der var heller ikke noget særligt at bemærke på denne stue (bortset fra at den indsatte havde monteret et stykke skumgummi som hynde på sin stol).

Det blev oplyst at det generelt er vanskeligt at frigøre stuer til istandsættelse.

Også stuerne i disse belægsbygninger er små, men velindrettede og generelt pænt istandsatte (på trods af vanskelighederne med at frigøre stuer til istandsættelse).

Jeg går ud fra at fængslet vil udskifte betrækket på madrassen på stue nr. 229. Om madrasserne henviser jeg i øvrigt til pkt. 6.8.

Jeg anmoder om nærmere oplysninger vedrørende eventuelle planer med hensyn til udskiftning af (det ældre) møblement på cellerne – herunder på Arken, såfremt den genåbnes som belægsafdeling.

Toilet og bad:

Til hver afdeling er der to toiletter med et lille forrum hvor der står en rengøringsvogn. På det ene af toiletterne er der opsat en meget anvendelig hjemmelavet beholder der indeholder fem-seks portionsflasker med rensesvæske, og en vejledning i brugen heraf er tilgængelig på dette toilet. Toiletterne var generelt pæne og rene.

Ved siden af toiletterne er der et baderum med en bruser. Lige ved indgangen er der en vaskesøjle med vaskemaskine og tørretumbler. Loftet på badeværelserne var de fleste steder fugtskadet – på Ly var det særligt slem, mens det var pænt på Stub. Badeværelserne var i øvrigt generelt pæne og rene. På Stub lugtede der rent, og der var ligesom på Krat et pænt forhæng.

Om problemet med fugt på badeværelserne i belægsbygningerne bemærkede ledelsen under inspektionen dels at de indsatte tilstopper udluftningskanalen fordi den larmer, dels at udluftningen sidder for lavt. Fængslet overvejer at flytte udluftningen op under loftet, men vil inden der tages beslutning om udluftningens placering, søge sagkyndig bistand. Tidligere var der fugt på grund af tørretumbleren, men det problem er løst.

Jeg beder fængslet om at oplyse om fængslet nu har søgt sagkyndig bistand, og hvad der videre er sket eller vil ske vedrørende dette forhold.

Jeg har i øvrigt noteret mig at fængslets vedligeholdelsesplan omfatter udskiftning af rør og sanitet, herunder afløb, og (som følge heraf) renovering af badeværelsesgulve i alle de tre belægningsbygninger, jf. ovenfor under pkt. 2.1. Tidsplanen for disse arbejder er angivet til år 2001 på Ly og Læ, 2001 og 2002 på Revl og Krat og 2003 og senere på Rub og Stub.

Køkken:

Til hver afdeling er der et stort og pænt køkken med spiseplads. Selve spisesektionen ligger et trin lavere end køkkensektionen. Der er bordplader langs væggen med to vaske, to ovne, mikroovn, og en opvaskemaskine. Der er endvidere køleskab og fryser. I midten mellem køkkensektionen og spisesektionen er der en slags kogeø med fire gange to kogeplader med emhætter over. Der er endvidere god skabsplads, herunder et aflåseligt skab til hver indsat og skabe til madgrupper. Der er endvidere kaffemaskine mv. Gulvet er et pænt flisegulv, og det skrånende loft er af træ (høvlede profilbrædder). I spisesektionen er der tre borde med stole omkring. Vinduerne er store, og der kommer godt med dagslys ind. Der var generelt ryddeligt og rent i køkkenerne. Fra spisesektionen er der adgang til en lille udendørs terrasse hvor de indsatte f.eks. kan grille om sommeren. På Ly var der en stor opmuret grill med bordplade omkring selve grillen som en tidligere indsat har lavet.

Adgang til køkkenet sker gennem afdelingens opholdsstue.

Afdelingskøkkenerne er alle store og lyse, og der var rent og ryddeligt i dem alle tre.

Opholds- og fritidsrum:

Afdelingernes opholdsstuer indeholder sofagrupper og tv samt reoler mv. Møblementet i opholdsstuerne er af varierende standard. De fleste møbler er gamle træmøbler, men i en rimelig stand. Nogle steder, f.eks. på afdelingerne Rub, Stub og Krat, er hynderne meget medtagne, mens de på Ly er pæne. Der var generelt ryddeligt og pænt i opholdsstuerne, især på Ly og Rub. Der står også flere steder grønne planter, og der er billeder på væggen. På gulvet er der filt.

Jeg går ud fra at fængslet vil udskifte hynderne de steder hvor de er meget medtagne.

I tilslutning til opholdsstuerne er der et lille aflukkeligt rum med en mønttelefon.

På hver side af vagtstuen er et større gennemgangsrum hvori er opstillet et bordtennisbord. Toilet og bad vender ud til disse rum. På Ly havde en tidligere indsat malet billeder direkte på væggen.

Andet:

Gangene ud for stuerne er forholdsvis smalle. Der er ovenlysvinduer og for enden af gangen er et vindue hvis øverste del (nu) kan åbnes. Belysningen består af lysstofrør i loftet. På Ly er der på gangen opsat en række høje, kunstige blomster. På Stub er der grønne planter på gangen. På Revl er der også enkelte planter for enden af gangen ved vinduet, mens der ingenting er på gangen på Læ. Gangen på Revl fremstod nymalet og meget flot. Den ene væg i gangen er malet rød, den anden grøn. De farvede flader er indrammet af hvide borter. Dørkarmene er også hvidmalede. Der er filt på gulvet de fleste steder – dog er det erstattet af linoleum på Stub, og det er planen at det også skal ske på de øvrige afdelinger. På afdeling Rub var der et stort hul i gulvtæppet på gangen.

Jeg har noteret mig at fængslets vedligeholdelsesplan omfatter gulvbelægningen (udskiftning af nålefilt med linoleum) på såvel gangene som stuerne i alle de tre belægningsbygninger, og at noget af dette arbejde er udført. Der er tale om en gradvis udskiftning der, ifølge tidsplanen for arbejdet i vedligeholdelsesplanen, først forventes at være tilendebragt på samtlige afdelinger efter år 2003.

Overalt er der brandmeldere i loftet.

Der var generelt et dårligt indeklima. Det blev oplyst at indeklimaet er blevet bedre efter at der er etableret mulighed for at åbne vinduerne for enden af gangene. Fængslet ville også gerne åbne vinduerne over dørene til de indsattes stuer for derigennem yderligere at øge luftcirkulationen, men det tillader brandvæsenet ikke. Det blev endvidere oplyst at der for så vidt angår belægsbygningerne, bortset fra Arken, er rejst spørgsmål om en klimakappe i form af en halvstensmur med termoruder med henblik på at skabe en bedre varmeisolering. Det bliver imidlertid foreløbigt ved tanken på grund af manglende økonomiske midler. Der er kommet nyt tag og isolering under alle gulvene. Arkitekten har udtalt at yderligere isolering ikke er rentabel.

Problemet med dårligt indeklima er opstået efter indførelsen af selvforplejning da der blev opstillet køleskab med fryser på hver stue. De opvarmer stuerne, og det er svært at komme af med varmen igen.

Der har været klager fra de indsatte, men primært over at der er for varmt om sommeren. Der har ikke været klager over kulde og træk.

Jeg har, som nævnt under pkt. 2.1., noteret mig at den del af bygningsanalysen der vedrører isolering af gulve mv., er gennemført. Jeg har endvidere noteret mig at udvendig bygningsvedligeholdelse ifølge bygningsanalysen herudover hovedsageligt omfatter vinduesudskiftning (klimaskærm og termoruder), men at det indtil videre af økonomiske grunde må vente.

Jeg beder fængslet om skriftligt nærmere at redegøre for problemet med dårligt indeklima, og herunder oplyse om de muligheder som har været undersøgt og overvejet for at forbedre indeklimaet, udover åbning af vinduerne (for enden af gangen og) over de indsattes døre.

Rengøringsstandarden på de tre afdelinger var generelt rimelig god og giver mig derfor ikke anledning til bemærkninger.

Udenomsarealer:

Uden for hver belægsbygning er der på den ene side opsat et gyng- og klatrestativ til besøgende børn. Fængslet har søgt om forbedring af forholdene for børn, men fik afslag. Fængslet vil nu arbejde videre med at undersøge hvordan forholdene kan forbedres. Selv om det er forældrenes ansvar at passe på børnene, kan børnene ikke få lov at løbe frit omkring da fængslet også har et ansvar for dem når de er på fængslets område.

Jeg beder fængslet om at oplyse resultatet af fængslets undersøgelser med hensyn til forbedring af forholdene for børn. Jeg beder endvidere om en kopi af det afslag som fængslet har modtaget på den tidligere ansøgning til direktoratet herom.

2.3. Øvrige rum mv.

2.3.1. Observationscelle mv.

Statsfængslet Renbæk har hverken observations- eller sikringsceller.

Der er heller ikke særlige celler (særlig afdeling) til strafcelle- og enrumsanbringelse. Da det ikke er muligt at låse de indsatte inde på deres stuer, idet der ikke er tilkald på stuerne og ikke er personale til stede på afdelingerne i arbejdstiden, og idet de indsatte jo skal kunne komme på toilettet, sker strafcelle- og enrumsanbringelse altid i arresthus. Som nævnt i afsnit 2.1. under omtalen af bygningsanalysen, er der ønske om etablering af en isolations- og sygeafdeling i fængslet.

Venterum:

Fængslet har et venterum (beliggende i stueetagen i Arken). Venterummet er etableret i 1998, men var på tidspunktet for inspektionen netop istandsat. Det er ca. otte m² og har rødt flisegulv og murstensvægge der er malet grønne. Der er endvidere et dobbelt vindue som er matteret, så det ikke er muligt at kigge ind. Inventaret består af en seng med en løs madras, et bord og en stol. Inventaret var ikke fastgjort på tidspunktet for inspektionen, men ville blive det (hvilket jeg går ud fra nu er sket). Belysningen består af indbyggede lamper i loftet. Der er endvidere en ventilationsrist i loftet og en ringeklokke der nu, efter at den tidligere ringeklokke (i december 2000) blev sparket i stykker, er indbygget i væggen. Døren er en ny ståldør med indkigsmulighed, svarende til de døre der anvendes i detentioner. Den erstatter en dør der ved samme lejlighed blev sparket i stykker. Montering af en dør af denne type er også sket af hensyn til personalet idet episoden i december 2000, hvor en indsat gik amok i rummet, var temmelig voldsom.

Der er ikke noget skab i rummet. Ledelsen henviste som begrundelse herfor dels til at der er erfaringer med at de indsatte ødelægger skabet i et sådant rum og f.eks. bruger det som slagvåben, dels til opholdenes korte varighed (jf. nedenfor). Ledelsen overvejede derfor at søge om dispensation fra kravet om opstilling af skab, men efter nærmere drøftelse vedrørende kravene til indretning af celler var fængslet dog indstillet på at droppe dispensationsansøgningen og opstille et skab (når cellen bliver brugt som almindelig celle).

Jeg går således ud fra at der indsættes et skab når cellen bruges som almindelig celle.

Fængslet oplyste at det fik venterummet på grund af problemer med at nogle indsatte forlader fængslet i stedet for at gå på deres afdeling når de får at vide at de skal overføres til lukket fængsel eller arresthus. Rummet anvendes også til forhørscele og foreløbig enrumsanbringelse mv. Venterummet er kun beregnet til kortvarige ophold, også fordi der er for langt til toiletter, men overnatning vil kunne forekomme. Fængslet har (ved brev af 22. januar 2001 som fængslet udleverede kopi af) forelagt sagen for direktoratet med spørgsmål om hvorvidt rummet skal godkendes.

Jeg beder om oplysning om direktoratets svar på fængslets brev af 22. januar 2001.

Efter § 6, stk. 1, i det dagældende cirkulære (af 14. september 1978 med senere ændringer) om enrumsanbringelse af indsatte fandt bestemmelserne i dette cirkulære anvendelse ved enhver form for udelukkelse fra samvær med de øvrige indsatte (bortset fra enrumsanbringelse af få timers varighed på eget opholdsrum og af ordensmæssige grunde, jf. stk. 2). En tilsvarende bestemmelse findes nu i § 1, stk. 2, i bekendtgørelse nr. 383 af 17. maj 2001 om udelukkelse af indsatte fra fællesskab, herunder anbringelse i observationscelle mv. i fængsler og arresthuse. I forbindelse med mine inspektioner af arresthusene i Odense og Svendborg har direktoratet og jeg kritiseret at en celle var blevet anvendt til ”nedkøling” af urolige indsatte uden at procedurereglerne i enrumscirkulæret var iagttaget. (Procedurereglerne ved udelukkelse fra fællesskab findes nu i disciplinærstrafbekendtgørelsen, jf. henvisningen hertil i § 3 i bekendtgørelsen om udelukkelse af indsatte fra fællesskab mv.)

I det dagældende disciplinærstrafcirkulære (af 10. marts 1976 med senere ændringer) er ligeledes fastsat nærmere procedureregler mv. i forbindelse

med forhørscelleanbringelse. Reglerne er i alt væsentligt overført til den nugældende disciplinærstrafbekendtgørelse (nr. 385 af 17. maj 2001).

Jeg går ud fra at fængslet har iagttaget de dagældende, efter den 1. juli 2001 de nugældende, procedureregler i forbindelse med anvendelse af rummet til henholdsvis foreløbig enrumsanbringelse og forhørscelleanbringelse. Jeg beder fængslet om at oplyse om reglerne i enrumscirkulæret (fra 1. juli 2001 disciplinærstrafbekendtgørelsen) også har været iagttaget i forbindelse med anbringelse af indsatte forud for overflytning mv. Jeg beder i den forbindelse fængslet om at redegøre nærmere for i hvilke tilfælde der sker anbringelse i venterummet forud for overflytning til lukket institution, og hvad "mv." dækker over, samt på hvilket retligt grundlag anbringelsen i disse tilfælde sker.

Gangen ved venterummet mv. var ved at blive istandsat.

2.3.2. Besøgsrum

Fængslet har et besøgsrum til de indsatte på Arken på ca. ni m². Det har murstensvægge der er malet grønne. På hver af de to ydervægge er der et vindue med persiener og hvide gardiner til at trække for. Møblementet er pænt. Det består af en sofa og to lænestole med blå betræk samt et sofabord. Der er en hvid lampe i loftet og en ringeklokke på væggen. Der er endvidere en radiator i rummet. Rummet er meget lyst og venligt. Der kan gives tilladelse til besøg på hverdage hvis de besøgende ikke kan komme i weekenden. Det blev oplyst at besøgsrummet ikke benyttes meget.

Besøgsrummet giver mig ikke anledning til bemærkninger.

For de indsatte på de øvrige afdelinger gennemføres besøg på stuerne (jf. herom nedenfor under pkt. 6.5.)

2.3.3. Skole og bibliotek

På første sal på Arken findes fængslets skolelokaler med tilhørende toiletter. Der er et stort skolelokale med tavle, tv mv. og tilhørende køkken, et mindre undervisningslokale der var ved at blive istandsat, to mindre computerrum og et kontor til læreren. Væggene i rummene er pæne. Der er linoleum på gulvet. Et af rummene blev tidligere benyttet som fængslets hobbybutik og havde mærke i gulvet efter butikkens nedtagne disk og en større plamage fra noget der har været spildt på gulvet. Dette rum havde også været benyttet som musiklokale, og der hang fortsat lydisolering i form af opsatte æggebakker flere steder.

Jeg går ud fra at gulvet i det rum der tidligere har været brugt som hobbybutik, er eller vil blive istandsat, og at æggebakkerne vil blive fjernet hvis rummet ikke længere skal bruges som musiklokale. Jeg foretager mig derfor ikke mere vedrørende dette forhold.

Oven på produktionsskolen "Nørregård" er der endvidere et lokale hvori der undervises i det kognitive færdighedsprogram. Der er plads til otte indsatte. Rummet bruges også som musikskole om aftenen, og der stod bl.a. et trommesæt. Det er et nyindrettet, lyst og hyggeligt rum med bjælker i loftet og skrå vægge, men der var en smule rodet.

Undervisningslokalerne giver mig ikke anledning til yderligere bemærkninger.

2.3.4. Lægeværelse

Lægeværelset findes i en særskilt bygning. Inden for døren til højre er der et pænt venteværelse med stole og et bord hvorpå der lå nogle ugeblade. Der er endvidere et bord med hylder over hvorpå ligger forskelligt informationsmateriale.

Selve lægeværelset er et stort og lyst rum med skrivebord, briks, medicinskab, skab til opbevaring af diverse andre artikler, håndvask mv. Medicinskabet har lås og alarm. Lægejournaler opbevares i hængemappesystem i en aflåst skuffe i skrivebordet. Der skal tastes en kode for at få adgang til rummet når det er låst. Ud over lægen har det personale der kan få brug for journalerne, adgang til lægeværelset.

Jeg beder fængslet om at præcisere hvilket personale der har adgang til lægerummet og journalerne.

2.3.5. Fritidsfaciliteter

Ved siden af Arken er der en gymnastiksal og et styrketræningsrum/kondilokale.

Gymnastiksalen indeholder to håndboldmål, basketballkurve, og net til ophængning til volleyball, tennis eller badminton. Væggene, der er lysegrønne på langsiderne og blå for enden (med malede motiver), er af krydsfiner og et sted var der et stort hul. Gulv og loft er af træ. Gulvet er lakeret. Under loftet i begge langsider er der pænt store vinduer, og i hver ende er der udluftningskanaler som var ødelagt i den ene ende, mens der var et gitter for i den anden. På væggen mellem vinduerne er der endvidere fire varmeblæsere. Salen oplyses af lysstofrør med gitter for monte-

ret i loftet. Rummet bar præg af flittig brug, men var i en forholdsvis pæn stand.

Mellem gymnastiksalen og styrketræningsrummet er der et omklædningsrum med bænke og tre brusere bag en væg. I døren til rummet var der et hul efter hærværk (spark). Der er endvidere et toilet og et depotrum.

Jeg går ud fra at døren er repareret eller erstattet af en ny.

Styrketræningsrummet har hvide vægge med påmalede dekorationer. Der er vinduer under loftet og udsugning. Gulvet er belagt med gummi. Rummet oplyses af lysstofrør i loftet. I rummet er der forskelligt vægttræningsudstyr, herunder håndvægte, og en motionscykel.

Styrketræningsrummet bar præg af flittig brug, men var pænt.

Det blev oplyst at de indsatte kan benytte lokalerne uden at der er personale til stede. Der er ingen regler/begrænsninger for brugen af lokalerne, og der er normalt ingen problemer i forbindelse med brugen. Fængslet mener heller ikke at nogen bliver afholdt fra at bruge lokalerne.

På væggen i styrketræningsrummet hænger der en planche med illustration af øvelser, men der er ingen egentlig vejledning i brug af instrumenterne eller i opvarmnings- og udstrækningsøvelser. Det blev oplyst at lægen udleverer rygtræningsprogrammer der inkluderer brug af udstyret.

Direktoratet for Kriminalforsorgen har ved flere lejligheder i forbindelse med direktoratets inspektioner henstillet til kriminalforsorgens institutio-

ner at skriftlige brugsanvisninger og opvarmningsprogrammer gøres direkte tilgængelige i kondirum. I forbindelse med direktoratets inspektion af Arresthuset i Slagelse den 10. december 1998 anførte direktoratet således bl.a. følgende herom i rapport af juni 1999 om inspektionen, s. 14:

” ...

Der udleveres instruktionsmateriale til de indsatte, der bruger [kondi]lokalet. Rejseinspektionen bemærkede, at instruktionsmaterialet bør opsættes på en planche i kondirummet.

...”

Jeg går ud fra at fængslet vil foranledige at der i kondirummet opsættes yderligere skriftligt instruktionsmateriale, omfattende brugen af udstyret og opvarmnings- og udstrækningsøvelser.

Jeg er bekendt med at to fysioterapeutstuderende i januar 2001 udarbejdede en rapport om styrketræningen i Statsfængslet i Vridsløselille. Rapporten konkluderer (ifølge Fængselsfunktionæren, nr. 6, juni 2001) at de indsatte træner forkert, at de træner sig til skader, og at de ikke varmer op eller strækker ud. Jeg er endvidere bekendt med at Direktoratet for Kriminalforsorgen for tiden behandler en indstilling fra en arbejdsgruppe vedrørende indretningen og brugen af styrketræningslokaler i kriminalforsorgen. Jeg vil i forbindelse med sagen om min inspektion af Arresthuset i Herning modtage underretning fra direktoratet om resultatet af direktoratets behandling af indstillingen.

Jeg anmoder direktoratet om at sende mig et eksemplar eller en kopi af rapporten fra de to fysioterapeutstuderende. Jeg beder samtidig om oplysning om hvad denne rapport måtte have givet anledning til af overvejelser i direktoratet.

På første sal i Arken er der en forholdsvis nyindrettet café i et rum med skrå vægge og fritlagte hanebjælker i loftet. Der er et flot billardbord med lamper over, caféborde og -stole i stål, lænestole, sofabord og en bardisk. Over cafébordene og sofabordet er der lamper, og i loftet over bardisken er der spots. Væggen i den ene side er malet gul og i den anden side blå, og der er ophængt billeder. Der er vinduer i begge caféens ender (bygningens gavle). Bardisken er malet rød med en påmalet maske i den ene ende, og der er en rød kappe over baren under loftet. På gulvet er der et gråt tæppe. Der er endvidere et tv i rummet, radiatorer og en ventilator. I baren er der en kaffemaskine, og der stod kasser med sodavand og alkoholfrie øl. Der er endvidere et køleskab og en radio. På bardisken stod der nogle raflebægre. Rummet fremtrådte hyggeligt og meget flot.

Fængslets hobbybutik ligger nu i Arkens stueetage. Ud over en disk er der spiseborde og stole. Der var kaffekander og krus fremme. Der er tremmer for vinduerne for at ingen skal bryde ind i lokalet. Der er forskelligt hobbymateriale og værktøj til fremstilling af lædervarer mv. Der stod en række fuglekasser i træ fremme. Hobbybutikken er åben mandag og onsdag fra kl. 18.00 til kl. 20.00.

Fængslets produktionsskole, "Nørregård", der ligger lidt uden for fængslets område, bruges også som hobbyværksted for de indsatte i fritiden. De indsatte kan da lave ting i træ, ler, gips mv. På værkstedet var der bl.a. nogle stærekasser og fuglehuse i træ og et større antal skakbrikker i gips. På gangen på første sal er der endvidere to stole og et bord hvorpå der står et skakspil. Værkstedet er i øvrigt beskrevet nedenfor i afsnittet om værksteder (pkt. 2.4.).

På fængslets udearealer er der, som nævnt under pkt. 2.1., bl.a. en fodboldbane, en minigolfbane og en beachvolleybane. Sidstnævnte to faciliteter ligger mellem træer.

De indendørs fritidsfaciliteter fremstod i pæn stand om end særligt styrketræningsrummet bar præg af flittig brug. Også udendørsområderne gjorde et godt indtryk. Fritidsfaciliteterne giver mig ikke anledning til bemærkninger.

Som nævnt under pkt. 2.1., fremgår det af bygningsanalysen at der er ønsket om opførelse af et fritidscenter. Det blev nævnt under inspektionen at dele af den nuværende administrationsbygning eventuelt kan blive indrettet til fritidscenter når der er opført en ny administrationsbygning.

Købmand:

Købmandsbutikken findes i en særskilt del af den bygning som også huser tømrerværkstedet. Der er tale om en mindre butik med et mindre lager. Handel foregår over disk.

Jeg henviser til pkt. 6.1. nedenfor.

Personalefaciliteter:

Der er en administrationsbygning med kontorer mv. I en særskilt bygning er der store og pæne mødelokaler med tilhørende køkken og toiletter mv. Der er endvidere personalekontorer på arbejdspladserne og afdelingerne. Kun et af disse kontorer – kontoret i Arken – er bemandet om natten hvor kontoret forestår runderinger på afdelingerne. Yderdørene holdes lukket om natten (fra kl. 21.30). Eventuelle opkald fra de nødtelefoner der er placeret på hver afdeling, registreres på kontoret i Arken. Foruden vagtkontoret er der et personalerum med køkkenfaciliteter i Arken.

Som anført i bygningsanalysen, jf. pkt. 2.1., er der planer om opførelse af en ny administrationsbygning (hvorefter den eksisterende kan anvendes til fritidscenter eller andre formål).

2.4. Arbejdspladser

Nogle indsatte er beskæftiget i fængslets landbrug. Fængslet har, som tidligere nævnt, 170 ha landbrugsjord og en kvægbesætning på 240 stk., heraf ca. 80 malkekøer. Stalden blev besigtiget. Der er tale om en almindelig stald i en jævn standard. Stalden kan beskæftige ca. 15 indsatte. Til stalden er knyttet en frokoststue med køkkenfaciliteter, og der er også et baderum hvor de indsatte kan bade inden de går tilbage på deres afdelinger. Der var forholdsvis pænt i frokoststuen. Baderummet blev ikke besigtiget.

Andre indsatte er beskæftiget ved skovdrift eller gartneri. Hvert område kan maksimalt beskæftige ca. 10 indsatte. Sidste år var de indsatte bl.a. beskæftiget med pilefletning, men det har ikke kunnet lade sig gøre i år. Uden for den hal der hører til skovdriften/gartneriet, lå en række hegnspæle og en masse brænde. Fængslet har endvidere plantet juletræer i en plantage. Ved siden af hallen er en frokoststue med køkkenfaciliteter og et baderum til brug for de indsatte som arbejder der. Der var rent og ryddeligt begge steder.

Der er endvidere en smedje/et reparationsværksted hvor der bl.a. sker vedligeholdelse af fængslets biler mv. I et anneks var der en del cykelhjul mv. Det blev oplyst at fængslet en gang imellem på politiets auktioner køber 10 cykler som skilles ad og samles igen til brugbare cykler. Også til dette værksted hører en frokoststue med køkkenfaciliteter til de indsatte. Fem-seks indsatte kan være beskæftiget på dette værksted. Der anvendes sikkerhedsfodtøj. Der har været enkelte påtaler gennem tiden fra Arbejdstilsynet, men forholdene er nu i orden.

Fængslet har også en (for) stor varmecentral som blev besigtiget. Den er beregnet til også at skulle forsyne drivhusene med varme, men fængslet har opgivet produktion af tomater mv. i drivhus da den ikke er rentabel.

Endvidere er der et træværksted/snedkeri der beskæftiger 8-14 indsatte. Der laves bl.a. møbler (sengebunde mv.) og udstillingsmodeller til Dæhnefeldt m.fl. Snedkeriet står selv for kontakten til kunderne. Den nødvendige udsugning er etableret. Der er i tilslutning hertil en frokoststue og et kontor. Der var forholdsvis pænt og ryddeligt.

Produktionsskolen ”Nørregård”, der som nævnt ligger lidt uden for fængslets område, er et beskyttet værksted der bl.a. producerer udendørs legemiljøer til institutioner og boligforeninger. De indsatte tager bagefter ud og sætter dem op på stedet. Normalt tager det ca. en uge. Alle indsatte kan være med i produktionen, men ikke alle vil kunne få lov til at tage med ud og sætte legemiljøerne op. Der laves altid et godt stykke arbejde.

Værkstedet bruges som nævnt også som hobbyværksted i fritiden.

Produktionen foregår i en hal hvor der findes diverse maskiner, materialer og værktøj til produktionen. Der var lidt rodet.

Det blev oplyst at der ikke ligefrem er kø for at komme på produktionsskolen, da der ikke er megen status i at være på et beskyttet værksted. Man er nødt til at have nogle indsatte der fungerer som ”lokomotiver”, og ind imellem overtaler fængslet nogen til at tage beskæftigelse på værkstedet for at fungere som sådanne.

På første sal i ”Nørregård” er der (foruden skolestuen hvor der undervises i det kognitive færdighedsprogram, jf. ovenfor under pkt. 2.3.4.) et pænt nyindrettet

køkken med spiseplads. De indsatte på arbejdspladsen skal betale 75 kr. om ugen for frokost der laves i fællesskab. Køkkenet var lyst, og der var rent og ryddeligt.

I tilslutning til "Nørregård" er der hønsegårde.

Jeg har ingen bemærkninger til arbejdspladserne.

Det generelle indtryk af de bygningsmæssige forhold er at fængslet har nogle pæne og gode ydre rammer, og at vedligeholdelsesstanden alt i alt kan betegnes som rimelig. Dog er en del af møblementet af ældre dato, og der er indeklimaproblemer.

3. Arbejde, fritid, undervisning

3.1. Arbejde mv.

Ud over landbruget, der i år 2001 er blevet eller vil blive økologisk, er beskæftigelsesmulighederne fire produktionsværksteder, herunder skovdrift/gartneri, en økonomidrift (rengøring mv.) og en dagskole. Nogle indsatte (de bedst fungerende) har endvidere frigang til beskæftigelse/undervisning.

Fængslet vil gerne have mere indendørs arbejde (montage mv.).

Ca. 25% af de indsatte arbejder ikke. Det er primært korttidsafsonerne der ikke ønsker at arbejde, men der er også tale om indsatte der er syge, og nyindsatte. På tidspunktet for inspektionen var ca. 75 af de 110 indsatte beskæftiget. De indsatte møder generelt ikke stabilt på arbejde, men kun hvis de ønsker det. Vejret spiller også en rolle for fremmødet, ligesom der er sæsonudsving. Skovdrift er mest vinterarbejde, mens landbrug mest er sommerarbejde. Det varierer om de indsatte ønsker at arbejde med stalldriften. Det blev oplyst at alle de indsatte er tilmeldt en

arbejdsplads. Hvis en arbejdsvægrenende indsat pludselig ønsker at arbejde, ved den pågældende derfor godt hvor han skal være.

Der er en del førtidspensionister, primært på socialt grundlag, som ikke kan forstå at de skal arbejde i fængslet, når de ikke skal arbejde udenfor. I indsættelsesmåneden og den følgende måned får de fortsat deres pension, og de ønsker derfor ikke at arbejde i denne periode. De tilbydes lettere arbejde.

Mange af de indsatte er i en så dårlig fysisk form at de faktisk ikke kan stå op en hel dag på en arbejdsplads. De indsatte afspejler samfundet uden for fængslet. Der er således også en del "andengenerations-bistandsklienter" som aldrig har prøvet at arbejde og formentlig heller ikke vil komme til det under eller efter deres fængselsophold. Efter fængslets opfattelse kan det diskuteres om der overhovedet er nogen fornuft i at arbejdsstræne dem i 37 timer om ugen. Det er endvidere begrænset hvor meget arbejdsstræning man kan give indsatte der kun skal afsone 30-60 dages fængsel.

Efter fængslets opfattelse er arbejds-/beskæftigelsesbegrebet i kriminalforsorgen ikke tilpasset det nuværende klientel. Det er endvidere svært at opfylde målsætningen om at det ikke må koste kriminalforsorgen penge at beskæftige de indsatte. Ambitionerne burde måske sænkes til et niveau der passer bedre til virkeligheden. Ledelsen oplyste at fængslet ikke anvender bøder over for indsatte der ikke ønsker at arbejde. Begrundelsen herfor er at indsatte der ikke arbejder, ikke har nogen penge at betale bøderne med. Det er heller ikke motiverende for de indsatte at gå på arbejde hvis en del af lønnen tages til betaling af bøder i forbindelse med tidligere arbejdsvægring. Der anvendes heller ikke andre sanktioner, men de arbejdsvægrenende skal opholde sig på deres afdelinger. I stedet for sanktioner vil fængslet hellere søge at gøre arbejdspladserne mere attraktive. Fængslets begrænsede midler vanskeliggør imidlertid arbejdet med støtte og motivation. Det er efter fængs-

lets opfattelse et problem at man har gennemført en arbejdspligt for de indsatte uden at give fængslerne de nødvendige midler til gennemførelsen heraf.

Det indgår i fængslets resultatkontrakt for 2001 at fængslet skal løse problemet med de arbejdsvægrende.

Aflønning sker efter de gældende regler, dvs. ved timeløn og bonusordninger. For så vidt angår staldarbejdet, blev det oplyst at såfremt fem indsatte møder på arbejde og deler otte mands arbejde, får de også otte mands løn. Til gengæld har fængslet et problem hvis der møder 12, og der kun er arbejde til otte. Det ustabile fremmøde er særligt et problem for stalddriften, da køerne jo skal passes og malkes hver dag. Også snedkeriet kan have problemer med det ustabile fremmøde idet der skal produceres en bestemt del om dagen for at overholde kontrakterne.

Det blev bekræftet at Arbejdstilsynet indimellem besøger værkstederne. Der har været problemer i snedkeriet, men der er på nuværende tidspunkt ingen arbejdsmiljømæssige problemer.

For så vidt angår indsatte der er syge, oplyste ledelsen at de i princippet skal melde sig syge på arbejdspladsen for at få sygedagpenge. De indsatte gør det imidlertid ikke. De mister kun "småpenge" (8 x 6 kr. om dagen) ved blot at udeblive fra arbejde.

Under mit møde med talsmændene oplyste de at det efter de indsattes opfattelse er et generelt problem at der er indsatte som ikke vil arbejde. Talsmændene var enige om at sådanne indsatte burde flyttes væk fra fængslet.

Jeg har noteret mig det oplyste om at det indgår i fængslets resultatkontrakt for 2001 at fængslet skal have løst problemet med de arbejdsvægrende. Jeg beder fængslet underrette mig om hvad der videre sker i den anledning.

Jeg har endvidere noteret mig bestemmelserne i §§ 31, 38 og 39 i den nye straffuldbyrdelseslov om bl.a. udarbejdelse af handleplaner og om arbejde, herunder bestemmelsen i § 38, stk. 2, hvorefter der kan fastsættes begrænsninger i arbejdspligten for bestemte (institutioner og) grupper af indsatte. Jeg har også noteret mig at det i kriminalforsorgens årsberetning for 2000, s. 52, om fremtidens beskæftigelse, bl.a. er anført at pligten til at udarbejde handleplaner stiller krav til institutionerne om en højere grad af fleksibilitet og formentlig også om nye tilbud. Det er samme sted ligeledes anført at der næppe er tvivl om at der i fremtiden vil dukke nye tilbud op på baggrund af udtrykte eller påviste behov. Jeg har noteret mig at der er nedsat et beskæftigelsesudvalg der skal overveje behovet for en tilpasning af beskæftigelsen af bl.a. de indsatte til den udvikling der er sket i samfundet, og til det klientel som kriminalforsorgen modtager. Udvalget skal afgive indstilling inden udgangen af år 2001.

Jeg beder direktoratet om til sin tid at underrette om udvalgets indstilling og direktoratets stillingtagen hertil.

Jeg går ud fra at direktoratet vil gøre beskæftigelsesudvalget bekendt med det Statsfængslet Renbæk har anført. Jeg foretager mig på det foreliggende grundlag ikke videre vedrørende spørgsmålet om beskæftigelsen generelt i kriminalforsorgen eller konkret i Statsfængslet Renbæk.

3.2. Fritid

Fritidstilbudene i fængslet er: Gymnastiksal med mulighed for boldspil mv., motions- og kondirum med diverse styrketræningsredskaber mv., hobbyværksted, café med billard/pool, dart og andre småspil, bordtennis mv. på belægningsafdelingerne, udendørs boldbaner, minigolfanlæg og bibliotek. Ud over de muligheder for fritidsbeskæftigelse der er i fængslet, kan de indsatte i fritiden deltage i ture uden for fængslets område, bl.a. løbeture, cykelture, fisketure, kanoture (fængslet har egne kanoer), ture i svømmehal, biografture mv. Efter en episode i Skærbæk Svømmehal hvor en indsat generede en kvindelig ansat, er turene i svømmehal henlagt til Arrild Svømmehal. Syv-otte indsatte kan deltage på disse ture.

Fængslet har også et fodboldhold der spiller seriefodbold. Kampene afvikles altid på udebane af hensyn til de andre foldboldhold. Der trænes to gange ugentligt og spilles kamp i weekenden.

Ledelsen oplyste at det til det kommende års kontrakt er foreslået at arbejde med at udbygge fritidsområdet, der ikke fungerede som det skulle i 2000 på grund af personalemangel. 4 ud af 39 stillinger manglede på tidspunktet for inspektionen fortsat at blive besat. Der er lavet en plan i januar 2001. Det er en målsætning at der bliver færre aflysninger på fritidsområdet fremover.

Talsmændene anførte under min samtale med dem at de indsatte var utilfredse med de mange aflysninger af fritidsaktiviteter. Der var dog (efter varslingen af ombudsmandsembedets inspektion) sket forbedringer i form af færre aflysninger, ligesom hobbyværkstedet "Nørregård", der havde været lukket i lang tid på grund af personalemangel, netop var blevet genåbnet et par gange om ugen.

Da der er sket færre aflysninger og fængslet har oplyst at det arbejder på en udbygning af fritidsområdet, foretager jeg mig ikke mere vedrørende dette forhold. Jeg beder dog fængslet om nærmere oplysninger om udfaldet af forslaget om at arbejde med en udbygning af fritidsområdet. Jeg beder endvidere om en kopi af den nævnte plan fra januar 2001.

Talsmændene fremsatte på de indsattes vegne ønske om at hobbyværkstedet blev flyttet tilbage til fængslets område fra "Nørregård" og åbnet alle ugens syv dage således at de indsatte kan komme og gå som det passer dem. Alternativt ønsker de indsatte at få mulighed for at anvende hobbyværkstedet i flere timer. Da værkstedet ligger uden for fængslets område, må de indsatte ikke selv tage derhen. Kun det antal indsatte som kan være i fængslets bus kan komme af sted, hvilket de indsatte synes er utilfredsstillende. Hvis værkstedet ikke kan flyttes, vil de indsatte godt have mulighed for selv at gå derhen (der er ca. 600 meter).

Talsmændene oplyste videre at de indsatte også godt kunne tænke sig flere hobbytilbud. De nævnte i den forbindelse at butikken – hvor de indsatte kan købe hobbymaterialer med henblik på fremstilling af hobbyartikler på stuerne – sjældent har åbent.

De indsatte er glade for den nye café, som de har ansvaret for, men det er et problem at den ligger oven over venterummet (af talsmændene benævnt isolationsrummet). Hvis der er nogen i dette rum, kan caféen nemlig ikke være åben. Talsmændene mente at venterummet blev benyttet en til to gange om ugen. De er endvidere utilfredse med at caféen ikke må bruges i weekenden.

Endvidere kunne de indsatte godt tænke sig at få genåbnet løbebanen (bag ved barakken). Ledelsen havde afvist dette med den begrundelse at der er risiko for indsmugling. De indsatte mener at den risiko kan imødegås hvis der, ligesom i Statsfængslet ved Sdr. Omme, etableres en ordning hvorefter de indsatte skal melde sig når de løber en tur, og igen når de er færdige, så der eventuelt kan ske visitation. De indsatte kan endvidere selv sætte løbebanen i stand.

Bortset fra disse forhold angav talsmændene at fritidsområdet fungerer fint.

Ledelsen oplyste at de personalestyrede fritidsaktiviteter på "Nørregård" havde været indstillet i ca. fem måneder på grund af personalemangel. Der er ikke personale til at holde værkstedet åbent mere end to gange om ugen (to x tre timer). Faktisk overvejes det i forbindelse med ændringen fra flekstitid til faste tider at nedskære åbningstiden til en gang om ugen, men så til gengæld i længere tid ad gangen (fem timer). Det vil være nemmere at overholde en fast åbningstid hvis personaletimerne i hobbyværkstedet kommer til at indgå i det faste skema. At de indsatte ikke kan gå derud selv, skyldes sikkerhedshensyn (indsmuglingsrisiko) idet der er tale om en offentlig vej. Fængslet deler ønsket om at få værkstedet flyttet til arealet inden for fængslet, f.eks. til et fritidscenter, og har i forbindelse med

bygningsanalysen gjort Direktoratet for Kriminalforsorgen opmærksom herpå. Fængslet overvejer at anvende den nuværende administrationsbygning til fritidsfaciliteter når en ny administrationsbygning bliver bevilget.

Jeg kan ikke kritisere at fængslet med den angivne begrundelse (offentlig vej) ikke vil tillade de indsatte selv at tage ud til "Nørregård".

Jeg mener endvidere ikke at jeg efter det oplyste om bemanningen har grundlag for at foretage mig mere med hensyn til de indsattes ønske om udvidelse af åbningstiden i "Nørregård". Jeg går dog ud fra at fængslet vil være indstillet på at overveje ønsket på ny hvis det viser sig muligt at afsætte personaleressourcer hertil, f.eks. i forbindelse med flytning af "Nørregård" tilbage til fængslets eget område.

Jeg anmoder om fængslets bemærkninger til de indsattes ønske om flere hobbytilbud.

Ledelsen bekræftede at caféen lukkes når der er nogen i venterummet, men der kan gå uger mellem at det sker. Der er maksimalt 10 indsatte om året i venterummet, og det er typisk uden for caféens åbningstider (som er fra kl. 18.00 til kl. 21.00). Det er nu blevet muligt at køre med den indsatte allerede efter kl. 15.00 mod tidligere først efter kl. 18.00. Antallet af indsatte i venterummet må derfor endda forventes at falde. Caféen lukkes først og fremmest af hensyn til den indsatte i venterummet. Gennem lugen på døren vil de øvrige indsatte kunne kigge ind i rummet, og det kan ikke udelukkes at nogle indsatte vil kunne finde på at banke på døren eller i øvrigt tirre den indsatte i venterummet.

På baggrund af det ledelsen har anført, herunder om antallet af indsatte i venterummet på årsbasis og muligheden for nu at køre med dem tidligere, mener jeg ikke at jeg har grundlag for at foretage mig mere vedrørende de indsattes klage over lukning af caféen når der er indsatte i venterummet. Dog beder jeg fængslet oplyse hvor mange der indtil videre i år 2001 har været anbragt i rummet.

Til de indsattes ønske om åbning af caféen i weekenden oplyste ledelsen at lukningen i weekenden skyldes caféens beliggenhed ved besøgslokalet, og det forhold at der i weekenden kommer indsatte tilbage fra udgang der skal melde sig hos personalet i samme bygning.

Jeg mener ikke at jeg har grundlag for at foretage mig noget vedrørende de indsattes klage på dette punkt.

Ledelsen bekræftede at der er en kondisti. Den er imidlertid lukket på grund af misbrug (fund af flasker), men den blev i øvrigt heller ikke benyttet særligt meget. Den er nu groet til. Ledelsen ønsker ikke at genåbne den, heller ikke ved en meldeordning som foreslået af de indsatte, da risikoen for misbrug (indsmugling) er for stor. Hertil kommer at det er ressourcekrævende at vedligeholde banen. Ledelsen har forklaret de indsatte om baggrunden for at banen ikke kan genåbnes. Ledelsen oplyste i den forbindelse at fængslet har et løbehold. De indsatte har således mulighed for at løbe uden for fængslet en gang om ugen sammen med personalet. Herudover kan de indsatte løbe lige så meget de vil på fodboldbanen.

Jeg kan ikke kritisere at ledelsen med den angivne begrundelse har afvist ønsket om genåbning af løbebanen. På denne baggrund har jeg ikke grundlag for at foretage mig mere vedrørende dette forhold.

Fritidstilbudene i fængslet giver mig i øvrigt ikke anledning til bemærkninger, men jeg har som nævnt noteret mig at fængslet arbejder med en udbygning af området. Jeg har ligeledes noteret mig at spørgsmålet om fritidsaktiviteter også indgår i beskæftigelsesudvalgets arbejde som jeg som nævnt har bedt om at blive underrettet om.

3.3. Undervisning

Fængslet har en dagskole der beregnet til de indsatte som har de dårligste skolekunderskaber. Der undervises i almindelige skolefag, dvs. dansk, matematik, samfundsfag, engelsk og edb. Hensigten med undervisningen er at give de indsatte mulighed for at indhente forsømt undervisning. Maksimalt otte indsatte kan deltage i undervisningen i dagskolen, hvor der er ansat fire timelærere.

Fire indsatte går endvidere til specialundervisning i dansk to gange om ugen. Der startes med læsehold i fire timer om ugen hvorefter antallet af undervisningstimer øges.

De øvrige indsatte, f.eks. indsatte der ønsker at tage 9. klasse, må tage det ved frigang. Hvis betingelserne for frigang ikke er opfyldt, får de pågældende ingen undervisning.

Det blev endvidere oplyst at fængslet har et godt samarbejde med VUC. Fængslet er koblet på centrets online-database i Aabenraa.

Der undervises som nævnt også i det kognitive færdighedsprogram. Der er plads til otte indsatte på holdet. På tidspunktet for inspektionen deltog syv indsatte. Der er to-tre kurser om året af denne slags. Det blev oplyst at det er svært at få uddannede undervisere til disse kurser.

Jeg beder fængslet og direktoratet om at udtale sig nærmere om det forhold at indsatte der hverken kan komme i dagskole eller få frigang til undervisning, men som f.eks. ønsker 9. klasse, ikke kan få undervisning. Jeg beder herunder om oplysning om hvor ofte det forekommer at der er indsatte der ikke kan få undervisning. I tilslutning til det oplyste om samarbejdet med VUC, herunder tilkoblingen til centrets online-database i Aabenraa, beder jeg endvidere om nærmere oplysninger om mulighederne for og anvendelsen af selvstudium.

Det oplyste vedrørende undervisning giver mig ikke anledning til yderligere bemærkninger.

4. Lægebetjening mv.

Fængslet lægebetjenes af en alment praktiserende læge der kommer seks timer om ugen. Der er endvidere ansat en psykiatrisk speciallægekonsulent i fire timer om ugen og en sygeplejerske på halv tid.

Sygeplejersken, der var til stede ved besigtigelsen af lægeværelset, oplyste at hun er der i dagtimerne alle hverdage bortset fra onsdag. Tre kvindelige fængselsfunktionærer som hun har oplært, vikarierer for hende i hendes fravær.

Hun oplyste endvidere at lægen nu kun bruger metadon til såvel nedtrapning som vedligeholdelse, men en metadonnedtrapning vil dog eventuelt kunne suppleres med fenemal. Hvis en indsat ved indsættelsen er i behandling, viderefører fængslet efter aftale med amtets misbrugscenter vedligeholdelses- eller nedtrapningsplanen, men efter fængslets regler, dvs. med krav om aflevering af urinprøver hver uge. Nedtrapning sker normalt over ca. 10 dage, startende med 40 ml.

Sygeplejersken oplyste endvidere at alle indsatte føres i journal, uanset om de tager imod tilbudet om lægeeftersyn. Ved løsladelsen lægges lægejournalen i de indsattes sag i en lukket kuvert.

Talsmændene anførte at lægen tilsidesætter andre lægers skøn og erklæringer. Dels ordinerer lægen ofte et andet præparat end det som de indsatte plejer at få gennem deres egne læger, dels afviser han behov for hjælp som andre (special)læger har udfærdiget erklæring om. Det er de indsattes opfattelse at lægen behandler dem som hypokondere. Talsmændene nævnte et eksempel hvor en indsat ikke kunne få den psykolog-/psykiaterhjælp som han fik før han blev indsat. På forespørgsel oplyste de at der kun havde været indgivet få klager over lægen til Sundhedsvæsenets Patientklagenævn.

Jeg henviste de indsatte til at indgive konkrete klager til patientklagenævnet og orienterede om bestemmelsen i ombudsmandslovens § 14 – hvorefter det er en betingelse for ombudsmandens behandling af en klage at de almindelige klagemuligheder forinden har været udnyttet.

Jeg foretager mig således ikke noget vedrørende dette klagepunkt.

Talsmændene oplyste at de indsatte er utilfredse med at det er en (kvindelig) fængselsfunktionær der fungerer som vikar når sygeplejersken er fraværende. De mener at funktionæren faktisk anvender den viden hun får som sygeplejerskevikar, i forbindelse med arbejdet som fængselsfunktionær, og dermed bryder sin tavshedspligt. De indsatte kan godt bede sig fritaget for at funktionæren er til stede under samtalen med lægen, men funktionæren vil alligevel få kendskab til samtalen idet vedkommende skriver journalnotatet bagefter. Hertil kommer at funktionæren ikke er uddannet som sygeplejerske.

Ledelsen oplyste at dette spørgsmål vil blive overvejet nærmere. Talsmændene har i deres brev af 3. april 2001 udtrykt tilfredshed hermed.

Jeg beder fængslet om at oplyse resultatet af fængslets overvejelser.

Talsmændene anførte endvidere at ledelsen tilsidesætter (special)lægers anbefalinger om at indsatte får en anden madras – selvom fængslets læge har tiltrådt anbefalingen – med den begrundelse at det vil være en forskelsbehandling af de indsatte.

Ledelsen afviste at have tilsidesat anbefalinger om en anden madras. Ledelsen oplyste at lægen skal have særlige grunde for at anbefale en ny madras idet kriminalforsorgen skal bekoste den. Men hvis lægen er enig i at madrassen ikke er optimal, og anbefaler at den indsatte får en anden madras, følger fængslet også anbefalingen.

Jeg mener på baggrund af disse oplysninger ikke at jeg har grundlag for at foretage mig mere vedrørende dette forhold. Jeg henviser de indsatte til at indgive klage såfremt de i konkrete tilfælde mener at fængslet tilsidesætter anbefalinger fra lægen om en ny madras.

Talsmændene oplyste videre at det lægetilsyn som de indsatte har ret til ved indsættelsen, i mange tilfælde springes over. Ledelsen oplyste hertil at alle indsatte får et tilbud om lægetilsyn, og at det gennemføres hvis den indsatte ønsker det.

På baggrund af ledelsens oplysninger har jeg ikke grundlag for at foretage mig mere vedrørende dette forhold. Jeg henviser også i dette tilfælde de indsatte til eventuelt at klage i konkrete tilfælde.

5. Belæg

5.1. Sammensætning

Fængslet har en kapacitet på 110 pladser og modtager mandlige domfældte fra Sønderjyllands Amt, Assens, Middelfart, Ribe, Fredericia og Kolding politikredse. Dommenes længde varierer fra fængsel i 30 dage op til seks år.

5.2. Stærke/svage indsatte

Der findes både stærke og svage indsatte i fængslet. Personalet har en klar fornemmelse af forholdene mellem de indsatte indbyrdes, men har svært ved i konkrete situationer at bevise noget og dermed gribe ind over for stærke indsattes adfærd i forhold til svage indsatte.

Ledelsen oplyste på forespørgsel at der skabes afhængighedsforhold (gældsforhold) i fængslet. Det ses af at indsatte ved samtaler i arresthus efter udeblivelse

mv. ikke vil tilbage til fængslet. En del tør ikke bringe spørgsmålet op over for fængslets personale, så det er svært at gøre noget ved problemet. Man ser også at nogle indsatte er tjenere for andre, og at forskelligt inventar skifter ejermand i fængslet. Bl.a. problemer med afhængighed gør at man skal deltage i fællesspisningen for at kunne arbejde i projektskolen.

Det er endvidere sket at fængslet har inddraget kostpengene fra indsatte og givet dem mad fra depotet for at sikre at de får noget at spise.

Det er naturligvis ikke acceptabelt hvis indsatte trues eller bringes i afhængighedsforhold til andre indsatte eller i øvrigt udnyttes på baggrund af handel med euforiserende stoffer. Jeg går ud fra at ledelsen og det øvrige personale er særligt opmærksomme på dette problem og i videst muligt omfang gennemfører foranstaltninger der sikrer at sådanne forhold undgås eller afhjælpes.

6. Andre forhold

6.1. Forplejning og købmandshandel

Statsfængslet i Renbæk har selvforplejning.

De indsatte kan handle i købmandsbutikken i fængslet, men det er også tilladt i et vist omfang ved tilbagekomst fra udgang at medbringe madvarer der er købt uden for fængslet, jf. nedenfor under pkt. 6.14.

Købmandsbutikken drives af en lokal købmand (en Spar-købmand i Arnum). Butikken har åbent nogle timer to gange om ugen (mandag og torsdag). Handel foregår udelukkende ved personalets betjening af de indsatte over disken. På tidspunktet for besigtigelsen var butikken åben, og der var flere indsatte der handlede. Sortimentet virkede umiddelbart acceptabelt, dog var udvalget af ferskt kød meget

begrænset. Ledelsen oplyste hertil at købmandsbutikken ikke kan have meget ferskt kød liggende fordi købmanden ikke må sælge det der ikke bliver solgt i fængslet, i sin almindelige forretning. De indsatte kan bestille kød gennem købmanden. Bestillingssedler lægges i en postkasse uden for butikken. Bestillingssedler der lægges i postkassen senest henholdsvis lørdag og onsdag morgen, ekspederes henholdsvis den efterfølgende mandag og torsdag.

Med hensyn til prisniveauet oplyste ledelsen at det står i kontrakten at priserne i butikken i fængslet skal være som i butikken udenfor. Det gælder også tilbudsvarer som er angivet i købmandens tilbudsavis. Avisen findes i oplag i butikken, og jeg tog et eksemplar af den.

Der var flere forhold som de indsatte var utilfredse med, men efter et butiksudvalgsmøde med den nye økonomichef dagen før inspektionen så det ud til at de fleste problemer ville blive løst. Bl.a. vil det blive påset at købmandens priser i fængslets butik er identiske med priserne i hans butik uden for fængslet, sådan som de skal være ifølge kontrakten. Talsmændene ønskede derfor ikke at ombudsmanden tog forhold vedrørende købmandshandlen op over for ledelsen, men ville se tiden an. De oplyste utilfredsstillende forhold kunne ombudsmanden blot betragte som forhold til orientering – herunder det skriftlige oplæg som talsmændene samtidig udleverede.

Under den afsluttende samtale med ledelsen orienterede jeg om det som talsmændene havde anført. Jeg orienterede samtidig om at spørgsmålet om driften af købmandsbutikker i fængslerne indgår i grundlaget for inspektionsvirksomheden, og at det bl.a. undersøges om det er muligt for de indsatte at købe de nødvendige varer for de kostpenge som de får, herunder om der er de samme tilbud som i den pågældende købmandsforretning udenfor.

Da talsmændene angav at det anførte om købmandshandel blot var til orientering, og da det oplyste heller ikke i øvrigt umiddelbart giver mig anledning til bemærkninger, foretager jeg mig ikke mere vedrørende dette forhold.

6.2. Euforiserende stoffer mv.

På forespørgsel blev det oplyst at der ofte findes euforiserende stoffer, dog primært hash, men også indimellem stærkere stoffer som f.eks. rygeheroin. For fem år siden var der stort set ingen hårde stoffer, men siden er der sket en støt stigning i forekomsten. Også anabolske steroider er blevet et stort problem.

Fængslet får en gang imellem besøg af en narkohund, men det er personalet der finder de fleste stoffer.

Også spiritus er et problem, men forekomsten heraf svinger meget. Det blev i den forbindelse oplyst at det er meget nemt at indsmugle i fængslet idet der går en offentlig vej igennem fængslets område.

Fængslet reagerer anderledes nu ved positive urinprøver end før. Der sker ikke længere overførsel i samme omfang, men fængslet henviser i stedet til lægen med henblik på at den indsatte bliver nedtrappet. Hvis den indsatte i øvrigt herefter afleverer to rene urinprøver, sker der ikke overførsel.

For så vidt angår narkotikarelaterede afhængighedsforhold mellem de indsatte henviser jeg til det der er anført ovenfor under pkt. 5.2. om ”stærke/svage indsatte”.

6.3. Trusler og vold mod personalet

Spørgsmålet om trusler og vold mod personalet blev ikke berørt under inspektionen, bortset fra omtalen af episoden fra december 2000, jf. ovenfor. Rapport om

denne episode indgår i øvrigt blandt de rapporter som jeg har bedt om, jf. nedenfor under pkt. 8.2. Jeg går ud fra at der i tilfælde af trusler og/eller vold sker overførsel eller anvendes andre sanktioner, og at forholdet normalt anmeldes til politiet (som det skete i det nævnte konkrete tilfælde).

Jeg foretager mig ikke mere vedrørende dette spørgsmål.

6.4. Talsmandsordningen

Ledelsen oplyste at der netop havde været talsmandsvalg.

Efter fængslets interne retningslinier afholdes der møder på den enkelte afdeling (beboermøder) efter behov og almindeligvis mindst en gang om måneden (Regler/Anvisninger B-12-10*1, pkt. 1). Efter pkt. 7 kan talsmændene anmode om møder med ledelsen. Anmodningen skal imødekommes medmindre der ikke er gået en måned siden sidste møde, og anmodningen ikke skønnes at indeholde ekstraordinære, hastende spørgsmål. Der er ikke anført noget om pligt for fængslet til at afholde møder med talsmændene (med bestemte mellemrum).

Efter § 2 i det dagældende cirkulære af 15. marts 1978 om organisatoriske former for drøftelser med de indsatte påhvilede det enhver institution hvor de indsatte i almindelighed er anbragt i fællesskab, at fastlægge sådanne organisatoriske rammer som under hensyn til institutionens struktur og størrelse samt klientellets sammensætning må anses for egnede for drøftelse med indsatte eller repræsentanter for disse. Efter bestemmelsens stk. 2, bestemte institutionens leder i hvilket omfang drøftelserne skulle foregå med ledelsen eller med de funktionærer der har ansvaret for de indsattes forhold på afdelingerne. Dette cirkulære er ophævet den 1. juli 2001, jf. bekendtgørelse nr. 298 af 17. maj 2001 om ophævelse af forskellige bekendtgørelser og cirkulærer i forbindelse med gennemførelsen af straffuldbyrdelsesloven, og erstattet af bekendtgørelse nr. 369 af samme dag om gennem-

førelse af medindflydelse for indsatte i kriminalforsorgens institutioner (talsmandsbekendtgørelsen). Efter § 1, stk. 2, i denne bekendtgørelse skal institutionen tage initiativ til jævnlig drøftelse med de valgte talsmænd. Efter bekendtgørelsens § 8 skal institutionens leder fastsætte nærmere regler om gennemførelsen af de indsattes medindflydelse, herunder bl.a. om hvor ofte der normalt skal ske drøftelser mellem institutionen og talsmændene (litra 5). Det er i Direktoratet for Kriminalforsorgens skrivelse af samme dag om bekendtgørelsen anført at reglerne forudsættes fastsat inden bekendtgørelsens ikrafttræden (den 1. juli 2001).

Jeg går ud fra at fængslet har fastsat regler efter talsmandsbekendtgørelsens § 8, og anmoder fængslet om at sende mig en kopi af reglerne.

6.5. Besøg

Besøg kan finde sted på lørdage, søn- og helligdage fra kl. 9.00 til kl. 16.30 samt 1. maj, grundlovsdag og juleaftensdag fra kl. 12.30 til 16.30. Der kan dog, som oplyst under pkt. 2.3.3., gives tilladelse til besøg på hverdage hvis de besøgende ikke kan komme i weekenden. For de indsatte på Arken er der et besøgsrum hvori besøg vil kunne finde sted, mens besøg for de øvrige indsattes vedkommende skal foregå på deres stuer eller i området lige uden for den indsattes afdeling. Besøgsrummet vil normalt kunne lånes i blokke af to timer. De besøgende vil kunne afhentes i og transporteres tilbage til henholdsvis Arrild og Skærbæk.

Talsmændene oplyste at de indsatte er utilfredse med at besøg kun må foregå på stuerne. De kunne godt tænke sig mulighed for at kunne gå en tur sammen med de besøgende på området eller at kunne spille bold med dem på fodboldbanen. De kunne også godt tænke sig en god legeplads udenfor til børn der kommer på besøg. De oplyste at det ud over på stuen kun er tilladt at være lige uden for den respektive belægsbygning ved gyngestativet og på afdelingskøkkenet.

De indsatte kunne også godt tænke sig at få mulighed for indimellem at kunne besøge indsatte på andre afdelinger, f.eks. en gang om ugen (det har tidligere været praktiseret i fængslet).

Ledelsen oplyste at begrundelsen for at besøg skal foregå på stuerne (og ikke må foregå på fællesarealer, herunder for så vidt heller ikke på afdelingskøkkenerne), er hensynet til de indsatte der ikke får besøg, og som skal kunne opholde sig på fællesarealerne i fred. Det er også begrundelsen for at besøg udendørs kun kan finde sted på den ene side af bygningen. Hertil kommer kontrollens hensynet idet fængslet hele tiden skal vide hvor de indsatte befinder sig.

Ledelsen bemærkede endvidere at fængslet for nylig har modtaget et brev fra direktoratet der angav at fængslet har pligt til at oplyse besøgende med børn om at de selv har ansvaret for børnene.

Interne besøg på andre afdelinger kan lade sig gøre hvis der er en god begrundelse, f.eks. at der skal byttes videofilm, at tre indsatte af samme udenlandske herkomst gerne vil spise sammen eller lignende. Talsmændene har herudover ret til besøg på andre afdelinger i forbindelse med deres arbejde som talsmænd.

Talsmændene har i deres brev af 3. april 2001 anført at de indsatte selv ved at de har ansvaret for børn under besøg. Talsmændene mener at ledelsen vil sige og gøre hvad som helst for at forholdene i forbindelse med besøg ikke skal blive mere attraktive for de indsatte og deres gæster.

Talsmændene mener endvidere at der er tale om omvendt racisme når indsatte af udenlandsk herkomst kan få lov til at besøge hinanden på deres respektive afdelinger for at spise sammen.

Jeg har forståelse for de indsattes ønske om at kunne benytte fængslets terræn, herunder fodboldbanen, sammen med besøgende, men jeg mener ikke at jeg kan kritisere at fængslet med den angivne begrundelse ikke vil imødekomme dette ønske. Det bemærkes at jeg ikke har grundlag for at antage at fængslets afslag reelt alene skulle være begrundet i at fængslet ikke ønsker at forbedre besøgsforholdene. Jeg foretager mig derfor ikke mere vedrørende dette forhold.

Jeg beder om en kopi af det ovenfor omtalte brev fra direktoratet vedrørende besøg af børn.

Det forhold at fængslet i nogle tilfælde giver indsatte af samme udenlandske herkomst lov til at spise sammen eller lignende, og ikke giver andre tilsvarende muligheder, giver mig ikke anledning til bemærkninger.

Jeg har noteret mig det af ledelsen oplyste om at der (i øvrigt) kan gives tilladelse til besøg hos indsatte på andre afdelinger hvis der er en konkret begrundelse herfor.

6.6. Kollektiv straf

Talsmændene er utilfredse med at der nogle gange anvendes kollektiv afstraffelse, f.eks. sådan at fritidsfaciliteter bliver lukket for alle fordi en indsat gør noget forkert – også selvom personalet er bekendt med hvem det er. Som eksempler blev nævnt at det ikke længere er muligt at svømme i den lokale svømmehal (Skærbæk Svømmehal), og at strømmen samme dag som inspektionen fandt sted, var blevet slukket på afdeling Stub fordi en indsat havde spillet for højt. Personalet angav dog som regel personalemangel som begrundelse for lukning af fritidsfaciliteter mv. De indsatte var også utilfredse med at de ikke kan få oplyst hvor længe en afbrydelse af fritidsaktiviteter vil vare.

Ledelsen oplyste at der ikke sker kollektiv afstraffelse, men hvis der sker misbrug, f.eks. hærværk eller fund af stoffer i kondirummet som de indsatte kan benytte uden personalets tilstedeværelse, lukkes det for en periode. Det kan også ske selv-

om nogen melder sig som ophavsmand. Det er fængslets opfattelse at der er indsatte som presses til at melde sig. Ledelsen bemærkede i den forbindelse at de indsattes krav til bevis ikke er så strenge som fængslets.

Med hensyn til besøg i svømmehallen var de afbrudt i en periode efter en episode hvor en kvindelig ansat i svømmehallen blev chikaneret af en indsat. Fængslet følte sig ikke ønsket det pågældende sted som institution og mente derfor at det var en god idé at tage et andet sted hen i en periode. Selv om de fleste indsatte havde opført sig ordentligt, sætter en sådan episode fokus på de indsatte som gruppe. Den tidsbegrænsede afbrydelse havde også til hensigt at beskytte de indsatte. Der er nu mulighed for at svømme i en anden svømmehal (i Arrild).

Eksemplet med afbrydelse af strømmen blev noteret ned af fængselsinspektøren.

Med hensyn til tidsperspektivet bekræftede ledelsen at det ikke altid kan oplyses over for de indsatte hvor længe en afbrydelse vil vare. Hvis der f.eks. er tale om ødelæggelse af en dør, orienteres de indsatte om at afbrydelsen vil vare indtil døren er repareret. Fængslet kan ikke altid præcisere hvornår det vil ske. Men det hænder også at fængslet må prioritere andre ting højere og derfor ikke kan sige noget mere præcist om tidsperspektivet. Ledelsen mente dog aldrig at have oplevet lukninger der strakte sig over mere end 14 dage.

Som jeg tilkendegav under inspektionen er det vigtigt at efterforske konkrete episoder. På den måde undgås så vidt muligt indgreb der rammer alle (eller flere af) de indsatte. For at bestemte indsatte skal kunne drages til ansvar, skal der selvfølgelig foreligge fornødent bevis for at det er den eller de pågældende indsatte der er ansvarlig(e).

Jeg går ud fra at fængslet nærmere har undersøgt det eksempel som talsmændene gav med slukning af strømmen på en hel afdeling, og beder om underretning om resultatet af denne undersøgelse og hvad der eventuelt videre måtte være sket på baggrund heraf.

Jeg har i øvrigt noteret mig det af fængslet oplyste, og jeg foretager mig ikke mere vedrørende talsmændenes klage under dette punkt. Jeg bemærker at jeg går ud fra at fængslet er opmærksom på og søger at sikre at lukning af faciliteter ikke sker i længere tid end højst nødvendigt.

6.7. Stueeftersyn/visitation

De indsatte så gerne at personalet – ligesom i Statsfængslet ved Sdr. Omme – ved stueeftersyn hvor der ikke har været noget at bemærke, lægger en seddel på de indsattes stuer med oplysning om hvem der har foretaget eftersynet, og at der ikke har været noget at bemærke.

Ledelsen oplyste at der altid gives besked hvis der fjernes noget ved visitation eller stueeftersyn – men også kun i de tilfælde. Der er imidlertid en forskel på stueeftersyn og visitation. Fængslet var indstillet på at udfærdige en regel om at der altid skal gives besked om en stedfunden visitation og om hvem der har foretaget den, også selvom der ikke fjernes noget.

Jeg beder fængslet oplyse om der er indført en sådan regel. I bekræftende fald beder jeg fængslet vedlægge en kopi af meddelelsen herom.

6.8. Hygiejne

Talsmændene anførte at madrasserne er gamle og dårlige og at de ikke desinficeres. Dynser og puder renses heller ikke. Talsmændene ønskede endvidere at få udleveret badetøfler, som det sker f.eks. i Statsfængslet i Sdr. Omme. Flere havde bedt om det uden resultat.

Ledelsen oplyste under inspektionen at der udskiftes ca. 25 madrasser om året – dvs. at madrasserne maksimalt bliver ca. fire år gamle. Betrækket renses når der er behov for det. Det skal vaskes med noget specielt vaskepulver, så det fortsat er

brandhæmmende. Selve madrassen kan ikke renses. I brevet af 17. april 2001 har fængslet oplyst at der i finansåret 1998 blev udskiftet 25 madrasser, men at der ikke var sket udskiftning af madrasser i de to efterfølgende finansår. Fængslet ville nu gennemgå anstaltens madrasser med henblik på fastlæggelse af en udskiftningstakt.

Ledelsen oplyste endvidere at der vistnok er badetøfler på depotet. Fængselsinspektøren mente imidlertid at de indsatte efter indførelsen af selvforvaltning selv skal købe badetøfler for selvforvaltningsbeløbet. I brevet af 6. april 2001 har fængslet bekræftet at de indsatte selv skal betale for badetøfler, jf. § 20 i Direktoratet for Kriminalforsorgens (dagældende) cirkulære om arbejdstid og arbejdspenge og om ydelser til kost og selvforvaltning. I den foreløbige rapport bemærkede jeg at jeg forstod fængslets oplysning om at der vistnok er badetøfler på depot, sådan at de indsatte har mulighed for af fængslet at købe nye badetøfler, f.eks. i forbindelse med indsættelsen. Fængslet har i den anledning i udtalelsen af 30. oktober 2001 anført at fængslet ikke er i besiddelse af badetøfler der kan sælges til de indsatte. Indsatte der ønsker badetøfler, må derfor enten selv medbringe dem eller købe dem via købmanden.

Talsmændene har i brevet af 3. april 2001 anført at de indsatte på depotet havde oplyst at der ikke er blevet udskiftet 25 madrasser om året, men højst 3-5 madrasser. Talsmændene rejser endvidere spørgsmålet om der ikke burde være en regel om at dyner, puder og sengetøj desinficeres ved løsladelsen. Endvidere ønsker talsmændene at de indsatte udstyres med rulle madrasser, og at fængslet griber ind overfor indsatte der ikke overholder almindelig hygiejnekrav, dvs. foranlediger at de går i bad og gør rent på deres stuer. Endelig har talsmændene under dette punkt anført at alle nyindsatte bør kunne få nye badetøfler ved indsættelsen, for at undgå fodsygdomme.

Spørgsmålet om kvaliteten af sengemadrasserne er tidligere rejst over for mig, bl.a. i forbindelse med min inspektion af Statsfængslet på Kragshovede. Direktoratet oplyste at direktoratet var i gang med et forsøg med udvikling af nye madrasser, og med at undersøge alternative muligheder. Direktoratet ville underrette mig om resultatet heraf. Jeg har endnu ikke modtaget en sådan underretning. Direktoratet har den 9. juli 2001 oplyst at jeg vil modtage underretning i en sag som jeg efterfølgende af egen drift har rejst om anskaffelse og vedligeholdelse af madrasser, dyner og puder i kriminalforsorgens institutioner. I denne sag skrev jeg i et brev af 14. maj 2001 sådan til Direktoratet for Kriminalforsorgen:

”Under mine inspektioner af arresthuse og fængsler er antallet af klager over først og fremmest madrasserne i cellerne blevet stadig hyppigere. De indsatte klager dels over den manglende støtte fra madrasserne når de ligger ned – i klagerne angives det som regel at madrasserne er ”lagt døde” – dels over tilsvedte (”ulækre”) madrasser. Jeg har endvidere modtaget klager over at dyner og puder renses og udskiftes alt for sjældent. Da de rejste spørgsmål er relevante for alle Kriminalforsorgens institutioner, har jeg besluttet at rejse spørgsmålene i en generel sag.

Jeg anmoder direktoratet om en udtalelse om følgende spørgsmål:

Under min inspektion den 2. april 2001 af Arresthuset i Ringsted oplyste overvagtmasteren at de brandhæmmende madrasser bliver presset hurtigere sammen end almindelige skumgummimadrasser. Overvagtmasteren oplyste endvidere at han fra Statsfængslet i Vridsløselille har fået oplyst at madrassernes funktion kan forbedres og deres levetid forlænges, hvis de med jævne mellemrum stilles på højkant i otte dage i et tørt rum således at fugten i madrasserne kan fordampe. Under den efterfølgende inspektion den 25. og 26. april 2001 af Statsfængslet i Nyborg spurgte jeg om statsfængslet havde kendskab til disse oplysninger hvilket ikke var tilfældet.

Jeg beder Direktoratet for Kriminalforsorgen oplyse om direktoratet har kendskab til oplysningerne fra overvagtmasteren i Arresthuset i Ringsted og om direktoratet har grundlag for at udbrede oplysningerne til Kriminalforsorgens øvrige institutioner.

Umiddelbart synes problemet med madrasserne at hidrøre fra den fugt som opstår under brug og ophobes i madrassen. Dette problem synes i al fald i et vist omfang at kunne imødegås med vaskbare liggeunderlag. Jeg beder direktoratet om en udtalelse om forslaget, idet jeg er opmærksom på at der kan være en brandrisiko forbundet med en sådan løsning. Jeg beder tillige direktoratet om en udtalelse om hvorvidt det burde henstilles til institutionerne at anskaffe vaskbare dyner og puder når der købes nyt.”

Jeg har endnu ikke modtaget svar fra direktoratet i anledning af denne høring.

På denne baggrund foretager jeg mig ikke mere vedrørende spørgsmålet om kvaliteten, anskaffelsen og vedligeholdelsen af madrasser og dyner og puder i relation til min inspektion af Statsfængslet Renbæk, bortset fra at jeg beder fængslet om underretning om resultatet af gennemgangen af madrasserne med henblik på fastlæggelse af en udskiftningstakt. Jeg beder herunder om oplysning om hvorvidt der er udskiftet madrasser i 2001, og i givet fald hvor mange. Da spørgsmålet om liggeunderlag (rulle madrasser) tillige er rejst i den nævnte egen drift sag, foretager jeg mig heller ikke mere vedrørende de indsattes ønske om rulle madrasser.

Under min inspektion af Arresthuset i Kalundborg modtog jeg ligeledes bemærkninger fra en indsat vedrørende bl.a. renholdelse af madrasser, dyner og puder. Ledelsen oplyste bl.a. at alle dyner og puder inden for det sidste år havde været til rensning på Statsfængslet i Horserød, og at der normalt er en fast rutine for rensning af dyner og puder.

Jeg beder fængslet oplyse om der i Statsfængslet Renbæk (ligeledes) er en fast rutine for rensning af puder og dyner. I benægtende fald beder jeg fængslet om at overveje at indføre en sådan fast rutine og meddele mig resultatet af disse overvejelser.

Jeg beder også om fængslets bemærkninger til talsmændenes forslag om rensning af dyner mv. ved løsladelse.

Jeg har ingen bemærkninger til det oplyste om at de indsatte selv skal betale for badetøfler. Som anført af fængslet, fremgår det af § 20 i det dagældende cirkulære om arbejdstid og arbejdspenge samt ydelser til kost og selvforvaltning til de indsatte i kriminalforsorgen at der ydes et selvforvaltningsbeløb i det omfang institutionen ikke længere gratis stiller diverse ydelser til personlig hygiejne mv. til rådighed. Jeg sammenholder med § 3, nr. 6, i det fortsat gældende cirkulære af 3. maj 1977 om udstyr af indsattes opholdsrum og om udlevering af linned, toiletartikler mv. Heraf frem-

går at den indsatte i det omfang der ikke er indført selvforvaltning, efter anmodning kan få udleveret badetøfler. Da der er indført selvforvaltning i Statsfængslet Renbæk, er dette fængsel ikke forpligtet til at udlevere gratis badetøfler til de indsatte.

Jeg anmoder om Direktoratet for Kriminalforsorgens bemærkninger til de indsattes forslag om at alle indsatte af hygiejnemæssige grunde udstyres med badetøfler ved indsættelsen (mod et fradrag i selvforvaltningsbeløbet).

Jeg går ud fra at fængslet påser at de indsatte gør rent på deres stuer mv. Jeg foretager mig ikke yderligere vedrørende talsmændenes anmodning om at fængslet griber ind over for indsatte der "ikke overholder almindelige hygiejnekrav".

6.9. "Tvangsmedicinering"

Talsmændene mener at der sker tvangsmedicinering derved at nogle indsatte ikke kan få udgang uden antabusvilkår, selv om der ikke står noget i dommen om at den indsatte skal tage antabus. De mener at dette krav nærmest er et standardkrav hvis der på et eller andet tidspunkt i den indsattes liv har været et problem med alkohol.

Jeg henviste de indsatte til at indgive konkrete klager hvis de er utilfredse med vilkår for udgang, herunder vilkår om antabus.

Ledelsen oplyste at fængslet følger de regler der gælder. Man er faktisk påpasselig med at anvende vilkår om antabus da det er dyrt. I stedet anvendes hyppigere totalforbud mod indtagelse af alkohol. Ledelsen oplyste i den forbindelse at de indsatte på forskellige måder kan neutralisere virkningen af antabus.

Jeg foretager mig ikke mere vedrørende dette punkt, men henviser (som nævnt) de indsatte til at indgive konkrete klager, i første omgang til Direktoratet for Kriminalforsorgen.

6.10. Tandlæge

Talsmændene anførte at der er lang ventetid på at komme til tandlæge (op til to måneder), også selvom den indsatte har smerter og hver dag gør opmærksom herpå. De indsatte vil gerne have fastsat en frist, så de ved hvor lang tid de maksimalt kan komme til at vente.

Ledelsen oplyste at hvis der er tale om et akut tilfælde, får den indsatte en tid hos tandlægen med det samme, dvs. at der maksimalt går et par dage. Hvis det som den indsatte skal have lavet, i øvrigt vil være bekosteligt, skal sagen forelægges tandlægekonsulenten i direktoratet. Den indsatte skal selv betale en sjettedel af udgiften. Inden den indsatte kommer til tandlæge i sådanne tilfælde, skal det derfor afklares med den indsatte om han kan/vil betale. Der er således flere grunde til at der kan gå en vis tid.

Jeg mener på baggrund af det af fængslet oplyste, ikke at jeg har grundlag for at foretage mig mere vedrørende dette forhold, herunder ønsket om fastsættelse af en frist. Såfremt de indsatte er utilfredse med den behandling de får i konkrete tilfælde, henviser jeg dem til at indgive en klage.

6.11. Tv-kanaler

De indsatte efterlyste yderligere eller andre tv-kanaler. De oplyste at der er 10 kanaler, men ingen sportskanaler, som de fleste indsatte meget gerne vil se. De udenlandske indsatte efterlyste kanaler hvor deres sprog tales. De indsatte vil gerne selv betale 10-15 kr. om ugen for at få flere kanaler, men det har ledelsen afvist da de indsatte ikke kan tvinges til at betale. Talsmændene mente imidlertid at de fleste indsatte gerne vil betale, og de henviste til at en sådan ordning fungerer fint i bl.a. Statsfængslerne i Nyborg, på Kragsskovhede og i Arresthuset i Silkeborg.

Ledelsen oplyste at det eksisterende anlæg maksimalt kan klare 10 kanaler. En forøgelse af antallet af tv-kanaler vil derfor forudsætte nye kabler. Prisen for TV 3

stiger nu voldsomt (til 23.000 kr. om året), og fra 2001 vil en tredjedel af fængslets samlede fritidsbudget, der er på ca. 80.000 kr. om året, gå til tv-ordningen.

Ledelsen ønsker ikke at indføre en ordning som foreslået af talsmændene hvor de indsatte betaler et vist beløb for yderligere tv-kanaler. Man risikerer at indsatte der ikke vil være med, enten presses til det eller ”får bank” for at nasse på de øvrige indsatte. De enkelte indsatte vil jo ikke kunne tvinges til at deltage, men det vil samtidig heller ikke være teknisk muligt at udelukke de indsatte som ikke ønsker at betale for flere kanaler, fra at se de samme programmer som de øvrige indsatte.

Som anført af fængslet er det ikke muligt teknisk at udelukke indsatte der ikke ønsker flere kanaler, fra at kunne se disse kanaler. Af de af fængslet anførte grunde kan jeg derfor ikke kritisere at fængslet har afvist de indsattes ønske om opkrævning af et højere beløb fra de indsatte til dækning af udgifter til etablering af flere kanaler.

På baggrund af det af fængslet i øvrigt oplyste om udgifterne til tv og om at etablering af yderligere kanaler forudsætter flere kabler, kan jeg heller ikke kritisere at fængslet har afvist at etablere yderligere kanaler uden opkrævning af yderligere betaling fra de indsatte.

Jeg går ud fra at ledelsen vil kontakte talsmændene for en afklaring af hvorvidt de indsatte ønsker at erstatte nogle af de eksisterende kanaler med andre kanaler. Jeg beder om underretning om resultatet af denne henvendelse.

6.12. Kvittering for effekter på depot

De indsatte vil gerne have en kvittering for de effekter der fratages dem og henlægges på depot f.eks. ved indsættelsen.

Ledelsen mente at det ikke var noget problem idet det kan ske ved at den kvittering som fængslet laver til sig selv, printes ud i to eksemplarer.

Idet jeg på denne baggrund går ud fra at de indsatte nu får en kvittering, foretager jeg mig ikke mere vedrørende dette forhold.

6.13. Mobiltelefoner ved udgang

Talsmændene oplyste at de indsatte ikke kan få de telefoner der er inddraget og henlagt på depot, udleveret før ved løsladelsen.

De indsatte vil gerne have mulighed for at få deres mobiltelefoner med på udgang. De fremsatte forslag om at telefonerne udleveres når de indsatte går på udgang, og skal afleveres igen når de kommer tilbage. Talsmændene henviste til at det kan lade sig gøre i Statsfængslet ved Sdr. Omme, og til at mange indsatte ikke har en fast telefon, men kun en mobiltelefon.

Ledelsen afviste de indsattes ønske med den begrundelse at det dels vil medføre en del administration, herunder i forbindelse med at indsatte ”glemmer” at aflevere telefonen ved tilbagekomst fra udgang, dels indebærer en øget risiko for indsmugling. Fængslet mener endvidere at det også vil kunne indebære en øget risiko for erstatningskrav fra de indsattes side. Ledelsen bemærkede at det for de indsatte alene drejer sig om at kunne telefonere under transporten til udgangsadressen. De indsatte kan ringe inden de tager af sted og have deres mobiltelefon liggende på udgangsadressen. Ledelsen oplyste endvidere at de indsatte der har medbragt en mobiltelefon som er henlagt på depot, får lov at få den med hjem første gang de skal på udgang, hvor de skal skrive under på at den ikke medbringes igen. Ledelsen pointerede endvidere at det er i direkte modstrid med direktoratets og fængslets regler at medtage mobiltelefoner ved opholdets start.

Ledelsen oplyste i øvrigt at begrundelsen for at det efter cirkulæret ikke er tilladt de indsatte at have mobiltelefoner i fængslet er at de vil kunne have dem med i terrænet. Dermed vil de kunne styre indsmugling til fængslet. Tidligere var mobil-

telefoner tilladt, men tilladelsen blev på grund af misbrug inddraget ved Direktoratet for Kriminalforsorgens cirkulære om de indsattes udlevering af egne effekter mv. Mobiltelefoner indsmugles i stort omfang.

Jeg kan ikke kritisere at ledelsen med den anførte begrundelse har afvist de indsattes ønske.

I forbindelse med gennemførelse af straffuldbyrdelsesloven der trådte i kraft den 1. juli 2001, er der kommet nye regler bl.a. om de indsattes adgang til at medtage, besidde og råde over egne genstande og penge i kriminalforsorgens institutioner. I § 2, stk. 1, nr. 11, i genstandsbekendtgørelsen (bekendtgørelse nr. 370 af 17. maj 2001) er det anført at de indsatte ikke må få udleveret mobiltelefon mv. Efter § 2, stk. 2, kan de genstande som nævnes i bl.a. nr. 11, under hensyn til forholdene i det enkelte tilfælde udleveres til brug under udgang.

Jeg går ud fra at fængslet er opmærksom på bestemmelsen i § 2, stk. 2, i genstandsbekendtgørelsen og således nu konkret vurderer om der kan gives tilladelse til udlevering af mobiltelefon under udgang.

6.14. Retningslinier for medbringelse af effekter til besøg og efter udgang

De indsatte efterlyste klarere retningslinier (beløbsgrænser) for hvad indsatte må medbringe efter udgang og besøgende ved besøg. Talsmændene henviste til at omfanget af hvad der må medbringes, ifølge de nuværende regler afhænger af hvem der er på vagt. Ved tilbagekomst fra udgang må de indsatte have madvarer for 100 kr. med, men alligevel havde en indsat der havde købt for 100 kr. oksekød på tilbud, fået frataget noget af det med den begrundelse at der var for meget – selv om den indsatte havde dokumentation for købet.

Ledelsen mente at der var ret klare regler, men det kan være et problem at nogle funktionærer er flinke og tillader mere end de indsatte har krav på efter reglerne, mens andre strikt følger reglerne. Det er umuligt at lave en ”positivliste” over tilladte effekter, og hvis der skal være mere klare retningslinier, vil det formentlig ikke være til fordel for de indsatte – tværtimod, idet resultatet heraf meget vel kan blive at man anvender minimumskravene som beskrevet i cirkulæret. Ledelsen oplyste at man på dette område har forsøgt at lave nogle regler sammen med enten Statsfængslet i Sdr. Omme eller Møgelkær, og at reglerne derfor er grundigt gennemtænkt.

Efter fængslets interne regler (Regler/Anvisninger B-13-10*2, pkt. 5 d) må de indsatte efter weekend- og besøgsudgang medbringe op til 1 kg. kød, fisk, fjerkræ eller færdigret (uanset beløbsstørrelse). Herudover kan den indsatte medbringe for max. 100 kr. andre varer (f.eks. ost, mel, krydderier, tobaksvarer, frugt mv.). De besøgende må medbringe madvarer til fortæring under besøget (Regler/Anvisninger B-16-20*1), og restbeholdningen heraf kan udleveres til den indsatte – dog ikke over værdien af en normal dagdusør (Regler/Anvisninger B-13-10*2, pkt. 5 g).

Jeg har ikke grundlag for at foretage mig mere vedrørende dette forhold. For så vidt angår eksemplet med oksekødet, går jeg ud fra at begrundelsen for fratagelsen var at der var mere end 1 kg. Som det fremgår af de interne regler for varer af denne karakter, er det alene vægten der er afgørende, mens 100 kroners reglen gælder for andre varer (som den indsatte vil kunne have ved siden af kød mv.).

6.15. Forskelsbehandling

Talsmændene oplyste at det er et problem at indsatte med misbrugsproblemer bliver positivt særbehandlet i den forstand at de bliver løsladt før de øvrige indsatte

(på halv tid med vilkår om behandling). De indsatte mener at det er urimeligt at indsatte uden problemer ikke kan løslades før tid.

Ledelsen henviste til vejledningen vedrørende løsladelse efter straffelovens § 38, stk. 2, hvor alkohol specielt er nævnt. Ledelsen oplyste at der er tale om en udvikling af ordningen med benådning på vilkår om behandling af bilister der har kørt spirituskørsel, og at denne mulighed for tidligere løsladelse på nærmere angivne vilkår, er velbegrundet.

I afsnit II i den dagældende vejledning (af 10. januar 1994) om løsladelse på prøve var fastsat nærmere regler om løsladelse efter straffelovens § 38, stk. 2. Pkt. 5 indeholdt en regel om løsladelse af indsatte med et udtalt behov for behandling mod alkoholmisbrug, som havde begået deres straf i spirituspåvirket tilstand. Løsladelse efter denne bestemmelse forudsatte bl.a. at der inden løsladelsen var iværksat en behandling mod misbrug af alkohol. Bestemmelsen er videreført i pkt. 25 i Direktoratet for Kriminalforsorgens vejledning nr. 98 af 16. maj 2001 om løsladelse af indsatte der udstår fængselsstraf.

Jeg har ikke grundlag for at foretage mig mere vedrørende dette forhold.

7. Samtaler med indsatte

Jeg havde samtaler med tre indsatte. De har som nævnt fået særskilt svar vedrørende de punkter som de bragte frem under samtalen.

8. Gennemgang af rapporter

Ved starten af inspektionen bad jeg om at modtage kopi af rapportmateriale vedrørende de seneste 10 disciplinærsager og de seneste 10 sager om udgang i hvilke fængslet havde truffet afgørelse om afslag på udgang forud for den 27. december 2000 (hvor inspektionen blev varslet).

Med hensyn til udgangssager oplyste fængslet at fængslet ikke havde en samlet oversigt over samtlige sager, og at det derfor var vanskeligt at finde de sidste 10 sager om afslag forud for den 27. december 2000. Jeg erklærede mig herefter tilfreds med at få 10 sager fra før denne dato som kunne findes frem i løbet af dagen.

Den 1. juli 2001 trådte straffuldbyrdelsesloven (lov nr. 432 af 31. maj 2000) i kraft, og der er i forbindelse med gennemførelsen heraf udstedt nye bekendtgørelser og cirkulærer mv. Samtidig er de fleste af de hidtil gældende administrative bestemmelser ophævet, jf. Justitsministeriets bekendtgørelse nr. 398 af 17. maj 2001 om ophævelse af forskellige bekendtgørelser og cirkulærer i forbindelse med gennemførelsen af straffuldbyrdelsesloven og Direktoratet for Kriminalforsorgens cirkulæreskrivelse nr. 105 af 16. maj 2001 om ophævelse af forskellige skrivelser og vejledninger i forbindelse med gennemførelsen af straffuldbyrdelsesloven. Reglerne om udgang og behandling af disciplinærsager er indholdsmæssigt i alt væsentligt videreført uændret i de nye regler. Jeg har derfor valgt at foretage en egentlig gennemgang af sagerne selv om de skal vurderes på grundlag af de gamle og nu ophævede regler.

Ved min gennemgang af det modtagne materiale er jeg ikke gået ind i en nærmere vurdering af baggrunden for de beslutninger der er truffet. Jeg har navnlig haft opmærksomheden henledt på om proceduren i forhold til de dagældende regler er blevet fulgt. Jeg har også været opmærksom på spørgsmålet om overholdelse af reglerne om notatpligt.

Efter gennemgangen bemærker jeg følgende:

8.1. Udgangssager

8.1.1.

Jeg modtog 10 udgangssager hvor der var givet afslag på udgang. En sag vedrører et afslag af 3. april 2000, mens de øvrige sager vedrører afslag i perioden 15. november 2000 til 20. december 2000.

Jeg går ud fra at årsagen til at der ikke er vedlagt afgørelser om afslag på udgang i perioden fra den 3. april 2000 til den 15. november 2000, er de ovenfor nævnte vanskelighederne ved at fremfinde alle sager om afslag på udgang i en fortløbende periode. Jeg går således ud fra at der er truffet afgørelser om afslag på udgang også i denne periode.

Reglerne om udgang til afsonere fandtes på tidspunktet for de trufne afgørelser i fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 24 og i Direktoratet for Kriminalforsorgens cirkulære af 18. marts 1986 med senere ændringer om udgang til indsatte. Direktoratet for Kriminalforsorgen havde i fortsættelse af disse cirkulærer udsendt en vejledning af 10. januar 1994. (Reglerne om udgang findes nu i straffuldbyrdelseslovens § 46-49, udgangsbeholdningen (bekendtgørelse nr. 375 af 17. maj 2001 om udgang til indsatte der udstår fængselsstraf eller forvaring i kriminalforsorgens institutioner), udgangscirkulæret (cirkulære nr. 79 af 16. maj 2001 om behandling mv. af sager om udgang til indsatte der udstår fængselsstraf eller forvaring i kriminalforsorgens institutioner) og udgangsvejledningen (vejledning nr. 80 af 16. maj 2001 om udgang til indsatte der udstår fængselsstraf eller forvaring i kriminalforsorgens institutioner)). Da afgørelserne er truffet efter de tidligere gældende regler, er det dem der er henvist til i det følgende.

For indsatte der midlertidigt er anbragt i arresthus, gjaldt – og gælder fortsat – cirkulære af 24. oktober 1985 om behandlingen af sager om udgang mv.

I et af de 10 tilfælde blev der den 22. december 2000 meddelt en indsat afslag på § 31 udgange til pasning af børn. Afgørelsen blev faxet til Arresthuset i Viborg hvortil den indsatte var blevet overført fra Arresthuset i Esbjerg. Den indsatte var overført til Arresthuset i Esbjerg efter et forhør den 6. december 2000 (som er blandt de forhørsager som jeg har modtaget til gennemgang, jf. nedenfor under pkt. 8.2.). Anledningen til forhøret var at den indsatte havde udøvet vold mod personalet mv., og ved forhøret blev der truffet afgørelse om at overføre den indsatte til arresthus frem til den indsattes prøveløsladelse, jf. § 12, stk. 4, jf. stk. 1, nr. 1 og 2 i direktoratets dagældende cirkulære om overførsel mv.

I ovennævnte cirkulære af 24. oktober 1985 er som nævnt fastsat nærmere regler om behandlingen af sager om bl.a. udgang for indsatte der midlertidigt er anbragt i arresthus. Sager om udgang mv. vedrørende indsatte der midlertidigt er overført fra åben anstalt med henblik på anbringelse i lukket anstalt (første pind), eller som er anbragt for at afvente tilbageførsel eller overførsel til anden institution efter undvigelse eller udgangsmisbrug (anden pind), eller som er overført fra anstalt med henblik på frigang eller af andre særlige grunde (tredje pind), skal ifølge cirkulærets § 1, stk. 1, behandles af den institution hvor den indsatte senest havde ophold, medmindre institutionerne indbyrdes efter stk. 2 konkret aftaler at sagen skal behandles af arresthuset. Sager der behandles efter hovedreglen i stk. 1, skal behandles efter forudgående drøftelse med arresthuset.

Jeg går ud fra at Statsfængslet Renbæks behandling af udgangssagen er sket på grundlag af dette cirkulære. Idet jeg vedlægger kopi af det modtagne materiale i sagen, anmoder jeg fængslet om at oplyse om behandlingen er sket på grundlag af første pind i § 1, stk. 1, fordi anbringelsen i arresthus ville være sket "med henblik på" at videreoverføre den indsatte til lukket anstalt såfremt hans prøveløsladelsesdato på tidspunktet for disciplinærsagens behandling ikke havde været forestående (han fik senere afslag på prøveløsladelse), eller om behandlingen er sket på grundlag af tredje pind om "andre særlige grunde". Jeg anmoder endvidere om oplysning om betydningen af at den indsatte forud for opholdet i Arresthuset i Viborg, hvor han opholdt sig på tidspunktet for ansøgningens indgivelse og behandling, havde haft ophold i Arresthuset i Esbjerg der således var den institution hvor han senest havde ophold. Jeg beder også om oplysning om hvorvidt sagen blev drøftet med arresthuset, og om kopi af den telefax der er sendt til den indsatte. Indtil jeg har modtaget svar vedrørende disse forhold, indgår denne sag ikke i min undersøgelse.

I et andet af de 10 tilfælde fik den indsatte den 21. december 2000 en begrundelse for et tidligere meddelt afslag på udgang den 24. december 2000. Begrundelsen var at han ikke opfyldte de tidsmæssige betingelser for udgang. Efter at have fået denne nærmere begrundelse for afslaget, meddelte den indsatte at hans ansøgning ikke drejede sig om tilladelse til ordinær udgang, men om udgang efter udgangscirkulærets § 31. Jeg har alene modtaget den side fra den indsattes journal hvor der gives en begrundelse for afgørelsen om afslag på ordinær udgang.

Idet jeg vedlægger kopi af det modtagne journalnotat i sagen, anmoder jeg fængslet om at sende mig kopi af selve meddelelsen om afslag. Jeg anmoder endvidere om en kopi af afgørelsen i anledning af den indsattes meddelelse om at der ikke var tale om en ansøgning om ordinær udgang, men om udgang efter udgangscirkulærets § 31. Indtil jeg har modtaget dette materiale, indgår sagen ikke i min undersøgelse. Undersøgelsen omfatter således 8 sager.

I et tilfælde der vedrører afslag på ansøgning af 9. december 2000 om § 31 udgang til deltagelse i juletræsfest med søn, hvor notat i journalen er skrevet den 20. december 2000, fremgår det af journalnotat dagen efter at Krim på den indsattes vegne havde klaget over et afslag på udgang til pasning af barn.

Idet jeg vedlægger kopi fra journalen, beder jeg fængslet om at oplyse hvorfor jeg ikke har modtaget notat(er) vedrørende sagen om afslag på udgang til pasning af barn. Jeg beder samtidig om at modtage fængslets notat(er) herom og kopi af direktoratets afgørelse i sagen.

I 4 af de 8 tilfælde var der tale om afslag på almindelig (ordinær) weekend udgang, mens der i de 4 resterende tilfælde var tale om afslag på (ekstraordinær) udgang efter udgangscirkulærets § 31.

8.1.2.

Kan en part i en sag ikke antages at være bekendt med at myndigheden er i besiddelse af bestemte oplysninger vedrørende sagens faktiske omstændigheder, må der ikke træffes afgørelse før myndigheden har gjort parten bekendt med oplysningerne og givet denne lejlighed til at fremkomme med en udtalelse, jf. forvaltningslovens § 19, stk. 1. Det gælder dog kun hvis oplysningerne er til ugunst for den pågældende part og er af væsentlig betydning for sagens afgørelse. Partshøringspligten begrænses desuden ved en række undtagelser i § 19, stk. 2.

Det er uden betydning om parten kender de pågældende oplysninger. Afgørende for partshøringspligtens indtræden er om parten er bekendt med at oplysningerne indgår i myndigheden beslutningsgrundlag i den pågældende sag.

I sagen vedrørende afslag den 3. april 2000 (på ordinær weekendudgang) er indgået oplysninger om den indsattes psykiske problemer. I journalnotatet i sagen er endvidere anført følgende:

”... Ligeledes bør der udvises særlig forsigtighed ved vurdering af, om fare for misbrug kan antages at foreligge, ... – dette henset til, at pågældende ikke ønsker behandling/samtale hos psykiateren, samt **udtalelser fra henholdsvis sygeplejerske og KIF Haderslev** [min fremhævelse] ...”

Det står mig ikke klart om det fremhævede skal forstås sådan at der er indhentet udtalelser fra henholdsvis sygeplejerske og kriminalforsorgsafdeling, eller om der er tale om at den pågældende ikke ønskede at sådanne udtalelser blev indhentet (hvilket blev tillagt processuel skadevirkning).

Idet jeg vedlægger kopi af journalnotatet i sagen, beder jeg fængslet om at oplyse hvordan det skal forstås, og – i lyset heraf – i hvilket omfang den indsatte har været/skulle have været partshørt om de nævnte oplysninger og udtalelser.

I en anden sag om afslag på udgang den 12. december 2000 er indgået oplysninger om en enrumsanbringelse og anledningen til denne anbringelse i forbindelse med den indsattes varetægtsfængsling ca. fem måneder tidligere.

Idet jeg ligeledes vedlægger kopi af journalnotatet i denne sag, beder jeg fængslet om at oplyse i hvilket omfang den indsatte har været/skulle have været partshørt om de nævnte oplysninger.

8.1.3.

Afgørelser der meddeles skriftligt, skal være ledsaget af en begrundelse, medmindre afgørelsen giver den pågældende fuldt ud medhold (forvaltningslovens § 22). Begrundelsen skal indholdsmæssigt opfylde kravene i forvaltningslovens § 24. (Jeg har noteret mig at det i § 26 i det nugældende udgangscirkulære er bestemt at institutionen ved afslag på tilladelse til udgang skal gøre notat om den trufne afgørelse, der bl.a. skal indeholde en begrundelse der opfylder kravene i forvaltningslovens § 24 til indholdet af en begrundelse.)

Indsatte der har fået meddelt en afgørelse mundtligt, kan forlange at få en skriftlig begrundelse for afgørelsen, medmindre afgørelsen giver vedkommende fuldt ud medhold. Begæring herom skal fremsættes inden 14 dage efter meddelelsen om afgørelsen, jf. forvaltningslovens § 23.

I alle 8 tilfælde er afgørelsen meddelt mundtligt (men jeg går ud fra at den indsatte samtidig er gjort bekendt med begrundelsen for afslaget). I et tilfælde har den indsatte bedt om en uddybende begrundelse som er givet mundtligt. Det er i journalnotatet herom anført at den indsatte ønskede en uddybende begrundelse ved en samtale, og jeg lægger derfor til grund at han ikke har bedt om at få begrundelsen skriftligt. I et tilfælde har afgørelsen være indbragt for direktoratet (som traf en mundtlig afgørelse der efterfølgende blev bekræftet skriftligt). Min undersøgelse omfatter ikke direktoratets afgørelse og behandling af sagen.

8.1.4.

Efter § 1, stk. 1, i det dagældende udgangscirkulære kunne institutionens leder tillade udgang til indsatte der udstår frihedsstraf i under otte år. Der var ikke anført noget om kompetencen med hensyn til at meddele afslag

på udgang eller om delegation. Intern delegation vil dog normalt kunne finde sted forudsat bl.a. at den der delegeres til, har de faglige forudsætninger for at løse opgaven forsvarligt. (I § 4, stk. 1, i den nugældende udgangsbekendtgørelse er det anført at afgørelse om tilladelse til udgang til indsatte der udstår frihedsstraf i under otte år i åbne anstalter kan træffes af institutionens leder, eller den der bemyndiges dertil.)

Direktoratet har den 29. juni 2001 udsendt en vejledning (nr. 11991) om adgangen til intern delegation i kriminalforsorgens institutioner.

Alle afgørelserne i de foreliggende sager er truffet af afdelingsråd/(forsorgs)personale som jeg forstår at kompetencen er delegeret til.

Jeg anmoder fængslet om at oplyse nærmere om indholdet af delegationen. Jeg beder endvidere fængslet om at oplyse nærmere om eventuelt internt fastsatte retningslinier for disse medarbejderes udøvelse af denne myndighed, og om fængslets tilsyn med dette område. Hvis der foreligger (yderligere) lokale regler, jf. nu også pkt. 10 i ovennævnte vejledning nr. 11991, beder jeg om kopi heraf.

8.1.5.

Efter § 28, stk. 2, i Justitsministeriets dagældende fuldbyrdelsesbekendtgørelse skal de indsatte i forbindelse med afslag gøres bekendt med adgangen til at klage til direktoratet. Denne bestemmelse omfatter (modsat forvaltningslovens § 25 om klagevejledning) også mundtlige afgørelser. Af § 26, nr. 4, i den nugældende udgangsbekendtgørelse fremgår at den indsatte ved afslag skal vejledes om muligheden for at klage til justitsministeren og om fristen herfor.

Kun i 3 tilfælde fremgår det at den indsatte er vejledt om klageadgangen. I 2 af tilfældene er klagevejledning givet til fængselsinspektøren, mens det i sidste tilfælde blot er anført at der er givet ”ankevejledning”.

Idet jeg går ud fra at der er givet klagevejledning i alle tilfælde, og at fængslet fremover vil være opmærksom på at gøre notat herom, jf. nu pligten til notat herom i udgangsbekendtgørelsens § 26, nr. 4, foretager jeg mig ikke mere vedrørende dette forhold.

Jeg anmoder direktoratet om en udtalelse vedrørende den meddelte klagevejledning. Jeg beder således direktoratet udtale sig om hvorvidt de indsatte er retligt forpligtede til først at klage til fængselsinspektøren når der er truffet afgørelse på grundlag af intern delegation fra denne.

8.2. Disciplinærsager

8.2.1.

Jeg modtog 10 forhørsrapporter. De vedrører forhør i perioden 6. december 2000 til 20. december 2000 (i et tilfælde – forhørsprotokollen nr. 171 – er det ved en fejl i rapporten anført at forhør blev afholdt den 5. december 2000, men det blev rettelig afholdt den 6. december 2000).

Fra Kriminalforsorgens Statistik er jeg bekendt med at Statsfængslet i Renbæk i år 2000 idømte i alt 577 disciplinærstraffe. 550 af disse var bøder, mens de sidste 27 alle var ubetinget strafcelle. I år 2000 blev i alt 59 indsatte overført fra Statsfængslet Renbæk til lukket institution.

Jeg modtog ikke nogen sager der blev behandlet efter § 8 i det dagældende disciplinærstrafcirkulære (dvs. afsluttet uden forhør med ikendelse af en bøde). Da jeg ud fra ovennævnte statistiske oplysninger gik ud fra at fængslet havde haft (adskillige) sager herom – også i den periode i løbet

af hvilken de forhør som jeg har modtaget, er afholdt – bad jeg i den foreløbige rapport fængslet om at oplyse mig om hvor mange sager fængslet havde behandlet efter cirkulærets § 8 i perioden 6. december 2000 til 20. december 2000, og om udlån af de seneste 5 af disse sager.

Statsfængslet Renbæk har i udtalelsen af 30. oktober 2001 oplyst at disciplinærprotokollen er opdelt i to dele hvoraf en vedrører sager der er afgjort ved forhør, og den anden vedrører sager der er behandlet efter disciplinærstrafcirkulærets § 8. Statsfængslet har samtidig beklaget den misforståelse der har medført at der kun er udleveret forhørssager. Fængslet har endvidere oplyst at der i perioden 6. december 2000 til 20. december 2000 er afgjort 15 sager efter cirkulærets § 8, og har tillige vedlagt de seneste 5 sager med underliggende rapporter fra denne periode. Der er tale om 5 bødeforlæg, alle fra den 19. december 2000.

Da jeg således allerede har modtaget de nævnte rapporter, indgår de i min gennemgang af sager i denne endelige rapport.

En forhørssag som kun delvist indgik i min gennemgang i den foreløbige rapport, fordi jeg kun havde modtaget den ene side, indgår nu fuldt ud i den endelige rapport idet fængslet efter min anmodning herom i den foreløbige rapport har sendt mig den manglende side.

I 4 af de sager der er behandlet efter disciplinærstrafcirkulærets § 8, er der givet en bøde på 30 kr. I det sidste tilfælde er der givet en bøde på 50 kr. I 2 af tilfældene er der tillige sket konfiskation, og i et tilfælde er strafberegningen ændret. Det er i denne sag tillige meddelt den indsatte at han ikke vil kunne få sin løsladelse fremrykket.

I 6 af de 10 forhørssager endte forhøret med overførsel, i 2 tilfælde til lukket fængsel (for det ene tilfældes vedkommende den halvåbne afdeling i Statsfængslet Møgelkær, dog således at den indsatte ville blive overført til lukket fængsel såfremt Statsfængslet Møgelkær ikke fandt ham egnet til anbringelse på den halvåbne afdeling) og i de andre tilfælde til arresthus. I 5 af disse tilfælde var der tillige tale om andre reaktioner (henholdsvis erstatning, politianmeldelse, konfiskation, inddragelse af besøgsudgange, tilbagekaldelse af udgang og ændret strafberegning). I 2 tilfælde endte forhøret med idømmelse af strafcelle i fem dage. I en sag blev den indsatte idømt en bøde på 50 kr. og fem dages betinget strafcelle samt fik konfiskeret en flaske whisky, og i den sidste sag skete der tilbagekaldelse af udgang.

Alle 10 forhørssager indgår i min undersøgelse. Det skyldes at de krav der gælder for behandlingen af disciplinærsager, også gælder i tilfælde hvor der anvendes andre foranstaltninger over for den indsatte, jf. pkt. 11 i Direktoratet for Kriminalforsorgens vejledning af 5. december 1995 om behandling af sager om disciplinærstraf mv. i Kriminalforsorgens anstalter og arresthuse – som var gældende da de omtalte sager blev behandlet. Bestemmelsen genfindes i pkt. 11 i Direktoratet for Kriminalforsorgens vejledning nr. 91 af 16. maj 2001 om behandlingen af sager om disciplinærstraf mv.

Reglerne om gennemførelse af disciplinærsager over for afsonere fandtes på tidspunktet for de trufne afgørelse i bekendtgørelse nr. 421 af 21. juni 1973 med senere ændringer om fuldbyrdelse af frihedsstraf, og Direktoratet for Kriminalforsorgens cirkulære af 10. marts 1976 med senere ændringer om anvendelse og fuldbyrdelse af disciplinærstraf over for indsatte og om disciplinærsagers gennemførelse.

Direktoratet havde i forlængelse af cirkulæret udstedt ovennævnte vejledning af 5. december 1995 om behandling af sager om disciplinærstraf mv. i Kriminalforsorgens anstalter og arresthuse.

Procedurereglerne i disciplinærstrafcirkulæret mv. fandt også anvendelse ved konfiskation og erstatning, jf. fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 37, stk. 1, og § 38, stk. 3, og vejledningens pkt. 12.

Reglerne findes nu i straffuldbyrdelseslovens kapitel 11 (§ 67 ff), bekendtgørelse nr. 385 af 17. maj 2001 om udståelse af strafcelle, anvendelse af forhørscele og behandlingen af disciplinærsager i fængsler og arresthuse, og Direktoratet for Kriminalforsorgens vejledning nr. 91 af 16. maj 2001 om behandlingen af sager om disciplinærstraf mv. I det følgende er der henvist til de gamle regler (angivet i nutid, da reglerne i alt væsentligt er videreført uændret i de nye regler).

8.2.2.

Efter cirkulærets § 6 kan den indsatte, hvis der er begrundet formodning om at denne har overtrådt bestemmelser der må antages at medføre disciplinærstraf af strafcelle, midlertidigt anbringes i forhørscele.

Der var forhørsceleanbringelse i en af sagerne (forhørsprotokollen nr. 175). Anbringelsen skete i et arresthus. Udfaldet af sagen blev ikke disciplinærstraf af strafcelle, men overførsel til lukket institution (arresthus).

Jeg beder fængslet om at oplyse grundlaget for forhørsceleanbringelse set i relation til denne betingelse.

Anbringelse i forhørscele forudsætter endvidere at det skønnes nødvendigt for undersøgelsens gennemførelse.

Det fremgår af forhørsnotatet at forhørscelleanbringelse blev skønnet nødvendigt fordi det var nødvendigt at visitere den indsatte stue og undersøge sagen yderligere. Efter anbringelsen af den indsatte i forhørscele og inden forhøret, havde forhørslederen en samtale med de øvrige indsatte på afdelingen.

Hvis beslutningen om forhørscelleanbringelse er truffet af andre end institutionens leder, skal denne snarest underrettes om anbringelsen, jf. § 6, stk. 1, 2. punktum. Den indsatte skal snarest muligt orienteres om begrundelsen for anbringelsen og have lejlighed til at udtale sig, jf. § 6, stk. 2.

Afgørelsen om forhørscelleanbringelse er (så vidt ses) ikke truffet af institutionens leder. Det fremgår ikke af de foreliggende oplysninger at der er forholdt i overensstemmelse med de nævnte bestemmelser.

Jeg beder fængslet om en udtalelse herom, og om at vedlægge eventuelle notater vedrørende sagen.

8.2.3.

Disciplinærsager skal behandles så hurtigt som muligt, jf. cirkulærets § 7, stk. 2.

I forbindelse med min inspektion af Arresthuset i Nykøbing Falster har jeg udtalt at forhør der afholdes op til tre dage efter indberetningen, efter min opfattelse for så vidt er i overensstemmelse med § 7, stk. 2. Jeg har samtidig bedt Direktoratet for Kriminalforsorgen om en udtalelse om

hvor grænsen ligger i bestemmelsen (når der ikke foreligger særlige omstændigheder der gør at forhør ikke kan afholdes inden for tre dage, f.eks. at den indsatte på grund af bortgang eller lignende er fraværende fra institutionen). Direktoratet har i en udtalelse af 1. december 1999 anført følgende:

”...

Cirkulærets § 7, stk. 2, vedrører alle de sagsbehandlingsskridt, der findes påkrævet, for at disciplinærsagen kan gennemføres, jf. § 7, stk. 1.

I en række tilfælde vil det være påkrævet at indhente yderligere indberetninger eller foretage afhøringer af personale eller medindsatte. Disse sagsbehandlingsskridt vil almindeligvis foretages inden forhøret af den indsatte, jf. herved cirkulærets § 9. Endvidere kan det i en række situationer være nødvendigt at foretage genafhøring af såvel den indsatte som af vidner.

Det er direktoratets opfattelse, at der allerede af disse grunde ikke kan fastsættes en fast øvre grænse for, hvor lang tid der må gå inden (endeligt) forhør af den indsatte. Der henses her bl.a. til, at personale, der skal afhøres, kan have tjenestefri, være på ferie etc.

Det er dog direktoratets opfattelse, at der altid snarest skal foretages en gennemlæsning af en indberetning, når denne modtages, med henblik på en vurdering af, hvorledes sagens videre behandling skal tilrettelægges, således at yderligere bevisoptagelse kan ske hurtigst muligt.

Det er endvidere direktoratets opfattelse, at forhør af den indsatte bør ske hurtigst muligt, således at den indsatte endnu har det passerede i frisk erindring, da dette findes at have betydning for den indsattes mulighed for at forsvare sig og fremkomme med fyldestgørende oplysninger til brug for disciplinærsagens afgørelse.”

Med den bemærkning at min anmodning om en udtalelse om grænsen netop vedrørte den situation hvor der ikke er særlige omstændigheder til hinder for afholdelse af forhør (f.eks. fravær af personale/indsatte der skal afhøres), tog jeg i opfølgingsrapport af 25. februar 2000 vedrørende min inspektion af Arresthuset i Nykøbing Falster direktoratets oplysninger til efterretning.

Jeg har i efterfølgende rapporter supplerende bemærket at der ved vurderingen af spørgsmålet om den tidsmæssige behandling af en sag efter min opfattelse i øvrigt må lægges vægt på om den indsatte i forbindelse med det disciplinære forhold er hensat i forhørscele eller foreløbig enrum.

De sager der er behandlet efter disciplinærstrafcirkulærets § 8, er behandlet henholdsvis 1, 2, 3, 4 (sag nr. 555) og 5 dage (sag nr. 557) efter indberetningen. I det førstnævnte tilfælde var den indsatte udeblevet fra optælling, og i det andet tilfælde var den indsatte ikke vendt rettidigt tilbage fra en § 31 udgang. Han vendte tilbage den 14. december 2000 om aftenen og fik (som nævnt) forelagt bødeforlægget den 19. december 2000.

Jeg anmoder om oplysning om hvorfor der i disse 2 sidstnævnte tilfælde gik henholdsvis 4 og 5 dage før bødeforlægget blev forelagt for de indsatte.

5 af forhørssagerne, herunder sagen med forhørscelleanbringelse, er behandlet samme dag som indberetningen. 2 sager er behandlet dagen efter indberetningen, og en sag dagen efter at den indsatte der var bortgået fra fængslet, var anholdt og indsat i arresthus. En sag er behandlet 2 dage efter den indsattes tilbagekomst efter bortgang. En sag er behandlet 3 dage efter den indsattes forsinkede tilbagekomst efter weekendudgang, og en sag 3 dage efter indberetningen.

Tidsforløbet i forhørssagerne giver mig ikke anledning til bemærkninger.

8.2.4.

Proceduren ved behandling af disciplinærsager findes i cirkulærets §§ 8 og 9. Cirkulærets § 8 lyder sådan:

”Disciplinærsager om ikendelse af bøder kan gennemføres uden den indsatte tilstedeværelse, dersom overtrædelsen umiddelbart har kunnet konstateres, eller sagens omstændigheder i øvrigt må anses for fuldt klarlagt. I så fald skal den indsatte skriftligt underrettes om, hvilken afgørelse der agtes truffet og om adgangen til at udtale sig i sagen.

Stk. 2. Gennemførelse af sagen uden den indsatte tilstedeværelse forudsætter, at han ikke ønsker at udtale sig i sagen. Hvis han ønsker at få lejlighed hertil, gennemføres disciplinærsagen efter reglerne i § 9.

Stk. 3. Om disciplinærsagens gennemførelse gøres notat i en særlig protokol. Notatet skal indeholde en gengivelse af det indberettede, oplysning om, hvilke bestemmelser der er overtrådt og oplysning om afgørelsen. I notatet skal det anføres, at den indsatte er underrettet om adgangen til at udtale sig.”

Mindre sager om konfiskation og erstatning kan afgøres efter § 8 i cirkulæret, medmindre den indsatte ønsker at udtale sig i sagen, jf. vejledningens pkt. 12. Der er, som tidligere nævnt, sket konfiskation i 2 tilfælde (rapport nr. 556 og 559) af henholdsvis et rygerør (et paprør) og i den anden sag ½ gram hash og rygemix.

De 5 sager der er behandlet efter § 8, ses gennemført ved anvendelse af standardiserede bødeforlæg (blanket eller standardformuleringer ved anvendelse af tekstbehandling), der er stilet til den indsatte. Der er anvendt to forskellige, et for udeblivelse fra kontroloptælling (som der er tale om i 2 tilfælde) og et andet for de øvrige sager. Det er på bødeforlægget oplyst (med datoangivelse) hvornår det er udstedt, men det fremgår ikke om det er forkyndt for den indsatte samme dag. I 3 af tilfældene har den indsatte imidlertid underskrevet forlægget samme dag, og det fremgår således heraf at bødeforlægget er forkyndt denne dag. I de 2 øvrige tilfælde har den indsatte underskrevet uden at angive datoen herfor, men jeg går ud fra at det er sket samme dag. Den indsatte er bedt om at underskrive forlægget såfremt det vedtages, men det fremgår ikke om der er udleveret en kopi af bødeforlægget til den indsatte.

Det er ikke i partshøringsbestemmelsen i § 8 ligesom i § 9, jf. nedenfor under pkt. 8.2.5., angivet at den indsatte skal gøres bekendt med hvad der er indberettet. Efter vejledningens pkt. 9 skal det indberettede (blot) angives i det notat der skal udfærdiges, men det kan i princippet udfærdiges efter at den indsatte har haft lejlighed til at udtale sig.

I forbindelse med min inspektion af Fængselsafdelingen i Amstrup har jeg udtalt at det imidlertid forudsætningsvis følger af cirkulærets § 8 og direkte af forvaltningslovens § 19 at partshøring også i § 8-sager skal ske ved at den indsatte gøres bekendt med indberetningen, således at den indsatte på dette grundlag kan tage stilling til om vedkommende vil benytte sig af adgangen til at fremkomme med en udtalelse i sagen.

I alle tilfælde er der i selve bødeforlægget henvist til indberetningen med angivelse af dato og navn på indberetteren. Der er endvidere en gengivelse af det indberettede. I de 2 tilfælde med udeblivelse fra kontroloptælling fremgår det nøjagtigt af selve bødeforlægget på hvilket tidspunkt den indsatte udeblev fra optælling. I de 3 tilfælde der vedrører andet end udeblivelse fra optælling, er gengivelsen imidlertid meget kort, idet der blot er henvist til at de indsatte havde været i besiddelse af remedier der indikerede indtagelse af euforiserende stoffer (2 tilfælde), og ikke var vendt rettidigt tilbage fra udgang, uden at de nærmere omstændigheder er angivet. Indberetningen er i alle tilfælde vedhæftet bødeforlægget.

Idet jeg går ud fra at indberetningen har været forelagt den indsatte sammen med bødeforlægget, lægger jeg til grund at der er sket fornøden partshøring i alle tilfælde.

Efter cirkulærets § 8, stk. 3, skal der gøres notat om disciplinærsagens gennemførelse i en særlig protokol. Da kravene til denne protokol og indholdet

af notatet i det væsentlige svarer til § 9, stk. 4, om sager hvor der har været afholdt forhør, er bødeforlæggssagerne inkluderet nedenfor under pkt. 8.2.8.1. og 8.2.8.2. vedrørende samme spørgsmål i relation til sager der er behandlet efter § 9.

8.2.5.

§ 9 i disciplinærstrafcirkulæret har følgende indhold:

”I disciplinærsager i øvrigt gøres den indsatte bekendt med, hvad der er indberettet, og orienteres i hovedtræk om, hvad der måtte være fremkommet under eventuelle afhøringer i sagen.

Stk. 2. Afgørelsen træffes under den indsatte tilstedeværelse, efter at han har haft lejlighed til at udtale sig.

Stk. 3. Alle afhøringer skal overværes af en af institutionens funktionærer.

Stk. 4. Om disciplinærsagens gennemførelse gøres notat i en særlig protokol. Notatet skal indeholde en gengivelse af det indberettede og de afgivne forklaringer, der skal protokolleres, medens vedkommende er til stede. Protokollatet søges affattet således, at det kan godkendes af den pågældende. Notatet skal endvidere indeholde oplysning om, hvilke bestemmelser der anses overtrådt, på hvilket grundlag dette anses for bevist og oplysning om afgørelsen.”

8.2.6.

Indholdet af den underliggende rapport er i alle tilfælde gengivet, og det er herefter anført at den indsatte er gjort bekendt med det indrapporterede. Alle indsatte er således gjort bekendt med det indberettede, jf. cirkulærets § 9, stk. 1, og har haft lejlighed til at udtale sig herom, jf. § 9, stk. 2.

I et tilfælde indgik der i grundlaget for afgørelsen foruden den underliggende rapport oplysninger fra medindsatte som forhørslederen havde haft en samtale med mens den indsatte var i forhørscelle (forhørsrapport nr. 175). De oplyste samstemmende bl.a. at den indsatte havde opført sig som om han var beruset og havde generet flere af de øvrige indsatte. Det er ikke ud-

trykkeligt anført at den indsatte også blev gjort bekendt med indholdet af disse samtaler. I forbindelse med gengivelse af den indsattes forklaring er det imidlertid anført at den indsatte ikke mente at have været særligt beruset og ikke erindrede at skulle have generet medindsatte. Jeg lægger på denne baggrund til grund at den indsatte også er gjort bekendt med forhørslederens samtaler med de indsatte på afdelingen, og de fremkomne oplysninger. Jeg lægger således til grund at der i alle forhørssagerne er sket fornøden partshøring efter cirkulærets § 9, stk. 1 og 2, og forvaltningslovens § 19.

Det havde efter min opfattelse været mest korrekt at anføre i forhørsnotatet i sagen med forhør nr. 175 at den indsatte også var blevet gjort bekendt med forhørslederens samtaler med de øvrige indsatte.

Da det, efter notatet i protokollen om afgørelsen i sagen, i alle tilfælde er anført at den indsatte er gjort bekendt med klageadgangen, lægger jeg endvidere til grund at afgørelserne i sagerne blev truffet under den indsattes fysiske tilstedeværelse, jf. cirkulærets § 9, stk. 2.

8.2.7.

Alle afhøringer skal overværes af et vidne, jf. disciplinærcirkulærets § 9, stk. 3, og det skal af forhørsprotokollen fremgå hvem der har fungeret som vidne, jf. vejledningens pkt. 10.

Dette er angivet i samtlige tilfælde.

Den funktionær der har foretaget indberetningen, eller andre der har været involveret i forholdet, må ifølge vejledningens pkt. 8 ikke fungere

som vidner i sagen. Er der ikke andre personalemedlemmer til stede, bør forhøret udsættes medmindre den indsatte ønsker forhøret gennemført, eller særlige omstændigheder taler imod en udsættelse af forhøret.

I et tilfælde (forhørsrapport nr. 172) er vidnet identisk med et personalemedlem der er anført under ”tilstedeværende personale”.

Der er ikke oplysninger om at den pågældende fængselsfunktionærs rolle som vidne i sagen skyldtes at der ikke var andre personalemedlemmer til stede, og at den indsatte alligevel ønskede forhøret gennemført. Der er heller ikke oplysning om at der forelå særlige omstændigheder som talte imod en udsættelse af forhøret.

Idet der er tale om et enkeltstående tilfælde, foretager jeg mig ikke andet end at gøre opmærksom herpå.

8.2.8.

Der er i alle sager gjort notat om disciplinærsagens gennemførelse, jf. cirkulærets § 8, stk. 3, og § 9, stk. 4.

8.2.8.1.

Nærmere regler om den protokol der skal anvendes efter denne bestemmelse, findes i disciplinærstrafvejledningens pkt. 10. Heraf fremgår det at kravet om en ”særlig protokol” kan opfyldes ved at anvende et ringbind, under forudsætning af at der sker fortløbende sidenummerering. Hvis en side ikke er helt udfyldt, bør det ifølge vejledningen markeres med en lodret streg fra sidste sætning og siden ud.

Statsfængslet Renbæks disciplinærprotokol er ifølge fængslets udtalelse af 30. oktober 2001 opdelt i to dele hvoraf en vedrører sager der er behandlet efter disciplinærstrafcirkulærets § 8, mens den anden vedrører forhørssagerne. Der anvendes således en særlig protokol både for de sager der behandles uden afholdelse af forhør, og for forhørssagerne, jf. det dagældende cirkulæres §§ 8 og 9 og nu disciplinærstrafbekendtgørelsens §§ 6 og 7.

I de sager der er behandlet efter § 8, er der, som tidligere nævnt, anvendt standardskrivelser (-blanketter), og jeg går ud fra at de herefter er indsat i ringbind, jf. også det anførte i fængslets udtalelse af 30. oktober 2001.

Alle forhørene er noteret på særskilte sider og skrevet på maskine, og jeg går ud fra at de herefter er indsat i ringbind.

Der er ikke foretaget en fortløbende paginering i forhørsprotokollen, men de enkelte forhør er nummererede. Der er ikke foretaget paginering af de enkelte forhør, men forhørene fortsættes på bagsiden (og fylder i intet tilfælde mere end to sider). For så vidt angår bødeforlæggene, er de ligeledes nummererede, men ingen af forlæggene fylder mere end en side, så der kan godt (samtidig) være tale om en paginering.

I forbindelse med min inspektion af Arresthuset i Herning har direktoratet udtalt følgende:

” ...

Det er direktoratets opfattelse, at kravet om fortløbende paginering ikke kan opfyldes ved nummerring af det enkelte forhørsudskrift. Baggrunden for kravet om fortløbende paginering er, at det bør

sikres, at det kan konstateres, at der ikke er bortkommet/fjernet sider fra den anvendte protokol, og dette sikres ikke ved den foretagne nummerering, som ikke angiver, hvor mange sider den enkelte forhørsudskrift består af.

Direktoratet har over for arresthuset tilkendegivet, at den foretagne nummerering for fremtiden bør suppleres med fortløbende paginering af de enkelte sider.

...”

I pkt. 10 i direktoratets vejledning nr. 91 af 16. maj 2001 er det anført at der skal ske en ”fortløbende paginering, således at de enkelte ark papir nummereres med en talrække, der fortsættes, når der indsættes nye rapporter i ringbindet. Hvis en anden nummereringsmetode anvendes, skal den sikre, at det kan konstateres, at der ikke er tilføjet eller fjernet sider i protokollen.”

Den fremgangsmåde der anvendes i Statsfængslet Renbæk, i hvert fald for så vidt angår forhørsprotokollen, opfylder således ikke kravet om fortløbende paginering. Jeg går ud fra at fængslet fremover vil indrette forhørsprotokollen i overensstemmelse med direktoratets tilkendegivelse og pkt. 10 i den nugældende vejledning.

Alle bødeforlæggene slutter nederst på siden med indsattes underskrift.

I ingen af de forhørsager hvor en side ikke er helt udfyldt, er der foretaget markering med en lodret streg på den ikke helt udfyldte side. I alle forhør slutter notatet med forhørslederens underskrift.

Kravet om en lodret streg gælder uanset om det ellers fremgår at forhøret er slut. Det er derfor beklageligt at der ikke er forholdt i overensstemmelse med vejledningens pkt. 10 på dette punkt.

Efter vejledningens pkt. 10 skal dato for indberetningen og øvrige dokumenter der fremlægges til protokollen, tydeligt fremgå af protokollen.

Dette er angivet i alle tilfælde.

Det skal efter vejledningens pkt. 10 endvidere – i forhørssager – fremgå af protokollen om den indsatte har godkendt gengivelsen af sin forklaring.

Det er i alle tilfælde anført at den indsatte har godkendt notatet til forhørsprotokollen (i et enkelt tilfælde er det anført at han har overhørt og godkendt notatet).

Denne formulering kan få det til at fremstå som om den indsatte har godkendt hele forhørsnotatet. Da det alene er den indsattes egen forklaring som pligten til notat om godkendelse omfatter, henstiller jeg at formuleringen ændres i overensstemmelse hermed.

Derudover skal det med angivelse af navn og titel fremgå hvem der har indberettet sagen, og (for så vidt angår forhørssager) hvem der har været vidne til forhøret. Protokollen skal underskrives af forhørslederen.

Dette er angivet i alle forhørsnotaterne.

(For så vidt angår bødeforlægssagerne, er forlæggene underskrevet af den der har behandlet disciplinærsagen, og navnet på indberetteren er angivet i forlæggene i alle tilfælde. Titelangivelse er kun angivet i 3 tilfælde. I den nye disciplinærstrafvej-

ledning nr. 91 af 16. maj 2001 er kravet om angivelse af bl.a. titel på indberetteren nævnt i et afsnit med overskriften "Forhørsprotokol" (afsnit 10) og synes således ikke (længere) at omfatte sager der er behandlet uden afholdelse af forhør).

Efter vejledningens pkt. 10 bør vidnets godkendelse af protokolens indhold endvidere fremgå af protokollen, eventuelt ved vidnets underskrift. (Efter pkt. 10 i den nugældende vejledning "skal" vidnets godkendelse fremgå).

Vidnets godkendelse fremgår ikke af nogen af sagerne.

Det er beklageligt.

8.2.8.2.

Ifølge vejledningens pkt. 9 skal notatet indeholde "en begrundelse, der opfylder kravene i forvaltningslovens § 24", dvs. de krav der gælder for indholdet af begrundelser for skriftlige afgørelser.

Notatet (begrundelsen) skal for det første indeholde oplysninger om de faktiske omstændigheder der er tillagt betydning for afgørelsen, herunder en gengivelse af det indberettede og de afgivne forklaringer, jf. pkt. 9, 1. pind.

Alle § 8-sagerne er udfærdiget ved udfyldelse/anvendelse af standardblanketter, og der er ingen forklaringer. I de 2 tilfælde med udeblivelse fra kontroloptælling fremgår det af selve bødeforlægget, som nævnt ovenfor, nøjagtigt på hvilket tidspunkt den ind-

satte udeblev fra optælling, og der er således en gengivelse af det indberettede. I de 3 tilfælde der vedrører andet end udeblivelse fra optælling, er der blot henvist til at de indsatte havde været i besiddelse af remedier der indikerede indtagelse af euforiserende stoffer (2 tilfælde, nr. 556 og 559), og ikke var vendt rettidigt tilbage fra udgang (nr. 557), uden at de nærmere omstændigheder er angivet. De fremgår af indberetningen der i alle tilfælde er vedhæftet bødeforlægget.

I disse 3 tilfælde er det indberettede efter min opfattelse ikke tilstrækkeligt udførligt gengivet i selve notatet (bødeforlægget). Jeg bemærker herved at formålet med at gengive de indberettede forhold i notaterne er at sikre at der er mulighed for at efterprøve afgørelsens indholdsmæssige holdbarhed, jf. vejledningens pkt. 9 (og den nugældende vejlednings pkt. 9). Idet jeg går ud fra at fængslet fremover vil sørge for at notaterne mere udførligt gengiver de faktiske omstændigheder der førte til indberetningen, foretager jeg mig ikke mere vedrørende dette forhold.

I 5 af forhørstilfældene er det indberettede gengivet i forhørsnotatet i form af et ordret citat, i de øvrige tilfælde ved en gengivelse. I 2 af disse øvrige tilfælde (forhørsrapporten nr. 171 og 178) er der anført ”Resume” efterfulgt af anførselstegn, men der er ikke tale om ordrette citater.

Efter min opfattelse er det uheldigt at anvende anførselstegn når der ikke skrives et egentligt citat.

I det ene af de nævnte tilfælde (forhørsrapporten nr. 171) og i et andet tilfælde (forhørsrapporten nr. 173) er den underliggende rapport mere omfattende end gengivelsen i forhørsnotatet. I det første tilfælde er nærmere omstændigheder kun delvist gengivet.

For så vidt angår det sidstnævnte tilfælde er det i rapporten blot anført at den indsatte var fundet i besiddelse af fire salgsbreve af et ikke-identificeret euforiserende stof, uden at de nærmere omstændigheder i forbindelse hermed, som er omtalt i den underliggende rapport, er gengivet.

Formålet med at gengive de indberettede forhold i notaterne er som nævnt at sikre at der er mulighed for at efterprøve afgørelsens indholdsmæssige holdbarhed, jf. vejledningens pkt. 9. Direktoratet har tidligere i forbindelse med min inspektion af Arresthuset i Århus udtalt at dette krav kan opfyldes ved at det indberettede ”i hovedtræk” gengives i forhørsnotatet. I forbindelse med min inspektion af Arresthuset i Svendborg har direktoratet anført at pligten til at gengive det indberettede indebærer at der skal ske en ”egentlig” gengivelse af det indberettede således at det ”sikres at forhørslederen foretager en selvstændig bearbejdning af de oplysninger, der findes i sagen, herunder den underliggende indberetning.”

Jeg beder om en udtalelse fra direktoratet vedrørende spørgsmålet om hvorvidt der i de 2 nævnte tilfælde i forhørsrapporterne er foretaget en tilstrækkelig gengivelse af det indberettede.

For det andet skal det fremgå af notatet hvad der anses for bevist og ikke bevist, og hvad der i bevisbedømmelsen er lagt vægt på, jf. vejledningens pkt. 9, 2. og 3. pind.

For så vidt angår sager der er behandlet efter disciplinærstrafcirculærets § 8, har jeg i forbindelse med min inspektion af Arresthuset i Nakskov udtalt at der i disse sager ikke bliver spørgsmål

om bevisbedømmelse fordi det er en betingelse for behandlingen af sagen efter denne bestemmelse at ”overtrædelsen umiddelbart har kunnet konstateres”, eller at ”sagens omstændigheder i øvrigt må anses for fuldt klarlagt”. Da vejledningens pkt. 9, 2. og 3. pind, imidlertid efter sin ordlyd også finder anvendelse på det notat der skal udfærdiges efter cirkulærets § 8, stk. 3, anmodede jeg direktoratet om en udtalelse om hvorvidt vejledningen på dette punkt skulle forstås som et krav om at det i notatet anføres at der ikke har fundet nogen bevisbedømmelse sted.

Direktoratet anførte hertil følgende:

” ...

Det fremgår af § 934 i retsplejeloven, at såfremt en tiltalt i en straffesag for byretten udebliver eller nægter at afgive forklaring, kan retten, når der ikke under sagen er spørgsmål om højere straf end bøder, og omstændighederne ikke findes at tale herimod, anse dette som en vedgåelse af det påsigtede forhold og påkende sagen uden videre bevisførelse.

De disciplinærsager, som behandles efter reglerne i disciplinærstrafcirculærets § 8, undergives på tilsvarende måde en summarisk behandling. Der er dog den forskel, at den indsatte på forhånd er blevet skriftligt underrettet om, hvilken afgørelse, der agtes truffet.

I de sager, der behandles efter de nævnte regler i retsplejeloven, sker påkendelsen af sagen som anført uden videre bevisførelse. Dette betyder imidlertid ikke, at der ikke skal finde en bevisbedømmelse sted. Tilsvarende er det direktoratets opfattelse, at der i disciplinærsager som påkendes i medfør af § 8 i disciplinærciculæret, i forbindelse med disciplinærsagens gennemførelse skal ske en bevismæssig vurdering af de faktiske omstændigheder, der tillægges betydning for afgørelsen, også i de tilfælde, hvor den indsatte ikke ønsker at udtale sig i sagen.

Det er således direktoratets opfattelse, at disciplinærvejledningens pkt. 9, 2. og 3. pind, i disse sager er opfyldt, hvis notatet indeholder præcise oplysninger om de faktiske omstændigheder, der er tillagt betydning for afgørelsen, hvilke bestemmelser, der anses for overtrådt mv., og det af disse oplysninger direkte eller implicit fremgår, at bevisbedømmelsen er sket i form af en vurdering af, at overtrædelsen i den konkrete sag umiddelbart har kunnet konstateres, eller at sagens omstændigheder i øvrigt har måttet anses for fuldt klarlagt. Direktoratet mener således ikke, at det vil være korrekt i notatet at anføre, at der ikke har fundet en bevisbedømmelse sted.”

I forbindelse med opfølgning af min inspektion af Arresthuset i Nakskov tog jeg det oplyste til efterretning.

Selv om de indsatte i § 8-sagerne ikke udtrykkeligt har erkendt forseelsen, har de ved deres underskrift på bødeforelægget accepteret bøden.

På den baggrund foretager jeg ikke mere vedrørende spørgsmålet om bevisbedømmelse i de foreliggende § 8-sager.

Der i alle forhørssagerne henvist til det indrapporterede og i alle tilfælde på nær et tillige til den indsattes egen erkendelse. Det ene tilfælde hvor der ikke er henvist til indsattes erkendelse, er sagen med rapport nr. 171 der vedrørte et overfald begået af en indsat mod personalet mv. Den indsatte bestred ikke at have udøvet volden, men anførte at han følte at personalet var aggressivt, og at han derfor handlede i selvforsvar. Han kunne ikke forstå at han skulle have forvoldt skade på personalet. Han bestred ikke at han havde smadret døren til venterummet og havde forsøgt at undvige. Under henvisning til det indrapporterede fandt forhørslederen det godtgjort at den indsatte havde udøvet vold mod personalet. Forhørslederen har således foretaget en bevisbedømmelse og herved lagt personalets beskrivelse af hændelsesforløbet til grund.

I et af de tilfælde hvor der er henvist til indsattes erkendelse, vedrører denne erkendelse det forhold at den indsatte havde fået indsmuglet spiritus og havde indtaget alkohol (forhør nr. 175). Han mente dog ikke at han havde været specielt beruset. Så vidt

ses har det imidlertid ikke været af (afgørende) betydning for strafudmålingen i hvilket omfang den indsatte havde indtaget spiritus. Der er i denne sag foretaget en bevisbedømmelse vedrørende to andre forhold. Den indsatte havde gjort gældende at han var blevet overfaldet hvilket forhørslederen (efter samtaler med de indsatte på afdelingen) ikke fandt godtgjort. De øvrige indsatte på afdelingen havde gjort gældende at den indsatte havde opført sig som om han var meget beruset og havde generet dem, hvilket den indsatte benægtede. I den underliggende rapport er det anført at den indsatte ved personalets tilstedekomst efter opringning fra en anden indsat om at den indsatte var gået amok, talte usammenhængende, og at en efterfølgende alkoholtest viste en promille på 0,9. Det er endvidere i rapporten anført at den indsatte havde bekræftet at have smadret en rude til kontordøren (med en stegepande). Forhørslederen fandt det godtgjort at den indsatte i beruset tilstand havde forårsaget tumult og spektakel på afdelingen.

Efter min opfattelse havde det været mest korrekt om forhørslederen udtrykkeligt i rapporten havde anført på hvilket grundlag hun fandt det godtgjort at den indsatte i beruset tilstand havde forårsaget tumult og spektakel på afdelingen. Jeg har i øvrigt ingen bemærkninger hertil.

I et tilfælde bestred den indsatte der havde udgang på vilkår om at indtage antabus og ikke at indtage alkohol, at have indtaget tre øl under udgang (rapport nr. 179). Han anførte at han kun havde drukket en øl. Omfanget af spiritusindtagelse ses imidlertid ikke at have haft betydning for strafudmålingen og har derfor ikke givet anledning til en nærmere bevisbedømmelse.

I sagerne er det generelt angivet at det ”findes ... godtgjort at den indsatte ved at ... har overtrådt ...”.

Selv om det er muligt at identificere de faktiske forhold som beskrivelserne dækker, er en sådan formulering efter min opfattelse uheldig. For en ordens skyld gør jeg opmærksom på at det er de faktiske forhold som skal bevises, og de beviste forhold som skal kunne henføres under en relevant regel. Jeg går ud fra at fængslet fremover vil være opmærksom på dette forhold, og jeg foretager mig ikke mere vedrørende spørgsmålet.

For det tredje skal notatet indeholde oplysninger om hvilke bestemmelser der anses for overtrådt – med angivelse af loven, bekendtgørelsen eller cirkulæret, samt ved præcis angivelse af §, stk., litra eller nr. etc., jf. vejledningens pkt. 9, pind 4. Det er i den forbindelse anført at det i sager vedrørende indtagelse af euforiserende stoffer vil være tilstrækkeligt at henvise til lov om euforiserende stoffer, uden at henvise til bilaget til bekendtgørelsen om euforiserende stoffer, idet det ikke i alle tilfælde er muligt at fastslå hvilke stoffer der er tale om.

I § 8-sagerne er der i 2 tilfælde henvist til fængslets interne regler om kontroloptælling, jf. fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 19, stk. 3.

Jeg har ingen bemærkninger til denne henvisning.

I 2 andre tilfælde (nr. 556 og 559) er der henvist til fængslets interne regler B-13-10 i regelsamlingen af 14. maj 1997, afsnit 2 A 2, jf. fuldbyrdelsesbekendtgørelsens §§ 19, stk. 3 og 33. I

begge tilfælde fik den indsatte en bøde for at være i besiddelse af remedier der indikerede indtagelse af euforiserende stoffer. I førstnævnte tilfælde blev et rygerør konfiskeret, mens der i det andet tilfælde skete konfiskation af hash og rygemix.

Da fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 33 ikke indeholder en bestemmelse der kan overtrædes (bortset fra pind 3 vedrørende indsatte der søger at unddrage sig den fortsatte strafudståelse), men (sammen med straffelovens § 47) indeholder hjemmelsgrundlaget for ikendelse af en disciplinærstraf, er det forkert at henvise til denne bestemmelse i forbindelse med angivelse af den overtrådte bestemmelse.

For så vidt angår sagen med nr. 556 har jeg ingen bemærkninger til henvisningen i sagen i øvrigt, bortset fra at der efter min opfattelse tillige burde have været henvist til pkt. 1 i den interne regel. Efter denne bestemmelse er det forbudt at indføre eller være i besiddelse af effekter der ikke kan udleveres (herunder effekter der almindeligvis benyttes til indtagelse af bl.a. euforiserende stoffer, jf. pkt. 2 A 2).

For så vidt angår sagen med nr. 559 fremgår det ikke af indberetningen at den indsatte var i besiddelse af remedier til indtagelse af euforiserende stoffer, men han var i besiddelse af sådanne stoffer (hashklump og rygemix) som blev inddraget og konfiskeret. Der er således ikke overensstemmelse mellem det som den indsatte blev straffet for, og det han blev indberettet for. Efter min opfattelse skulle der således have været henvist til B-13-10, afsnit 2 A 1 (om bl.a. euforiserende stoffer) i stedet for afsnit 2 A 2 (om effekter der almindeligvis benyttes til indtagelse af sådanne stoffer). Også i dette tilfælde burde der efter min opfattelse tillige have været henvist til pkt. 1 i den interne regel.

I det sidste tilfælde (nr. 557) er der henvist til udgangscirkulærets § 10, stk. 3, nr. 2, jf. fuldbyrdelsesbekendtgørelsens §§ 24 og 33.

Vedrørende henvisningen til § 33 henviser jeg til det ovenfor anførte. Bortset herfra har jeg ingen bemærkninger til henvisningen til den overtrådte bestemmelse i sagen.

I forhørssagerne er der i 4 tilfælde henvist til at den indsatte har overtrådt fængslets interne regel B-1310, afsnit 2 A 1 i regelsamlingen af 14. maj 1997, jf. fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 19, stk. 3.

Jeg har ingen bemærkninger til denne henvisning, bortset fra at der efter min opfattelse tillige burde have været henvist til pkt. 1 i den interne regel. Ifølge dette punkt er det, som nævnt, forbudt at indføre eller være i besiddelse af effekter der ikke kan udleveres (herunder alkohol mv., jf. pkt. 2 A 1).

I 3 tilfælde er der henvist til fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 19, stk. 2, og i de 2 af disse tilfælde er der tillige henvist til lov om euforiserende stoffer.

I § 19, stk. 2, er det anført at de indsatte i institutionen er undergivet straffelovgivningens regler og skal overholde alle bestemmelser som omfattes heraf.

Selv om det i fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 33, pind 1, er angivet at den indsatte kan ikendes en disciplinærstraf for "overtrædelse" af bl.a. § 19, stk. 2, er en henvisning til denne bestemmelse ikke tilstrækkeligt præcis. Det må nærmere præciseres hvilken bestemmelse i straffelovgivningen der sigtes til. For så vidt angår indtagelse af euforiserende stoffer, vil det som anført i vejledningens pkt. 9, pind 4, være tilstrækkeligt at henvise

til lov om euforiserende stoffer, som det er sket i de 2 af de 3 tilfælde.

I det sidste tilfælde (forhør nr. 171) burde der således have været henvist til den relevante bestemmelse i straffeloven om vold.

I et tilfælde (forhør nr. 179) er der henvist til udgangscirkulærets § 10, stk. 4, nr. 1. Efter denne bestemmelse kan udgang gives på vilkår om at den indsatte ikke indtager alkohol under udgangen mv.

Den indsatte kan naturligvis ikke overtræde denne bestemmelse, men den indsatte kan overtræde vilkår der er fastsat i medfør af denne bestemmelse. Der burde derfor i forbindelse med angivelsen af den overtrådte bestemmelse have været henvist til de fastsatte vilkår (som er gengivet i indledningen til forhøret).

I de 2 sidste tilfælde er der ikke henvist til nogen overtrådt bestemmelse (forhør nr. 170 og 174). Det drejer sig om indsatte der henholdsvis bortgik fra fængslet og udeblev efter weekendudgang. I et af de tilfælde hvor der er henvist til fængslets interne regel B 1310, afsnit 2 A 1, jf. fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 19, stk. 3, er der ikke henvist til nogen overtrådt bestemmelse for så vidt angår den tumult og det spektakel som gav grundlag for overførsel af den indsatte til arresthus.

Jeg går ud fra at fængslet fremover vil være opmærksom på at angive den overtrådte bestemmelse i alle tilfælde.

Notatet skal endelig, for det fjerde, indeholde en præcis angivelse af hjemlen for den reaktion (straf eller anden foranstaltning) som disciplinærsagen resulterer i (lov, bekendtgørelse, cirkulære, §, stk., litra eller nr. etc.), jf. vejledningens pkt. 9, pind 5.

Hjemlen for ikendelse af disciplinærstraf overfor afsonere, findes i straffelovens § 47 og fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 33.

Der må således i sager der udmunder i en disciplinærstraf, henvises til fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 33.

Hvis sagen ikke munder ud i en disciplinærstraf, men i en anden foranstaltning, må der henvises til det relevante retsgrundlag for denne foranstaltning.

I forbindelse med min inspektion af Arresthuset i Herning har Direktoratet for Kriminalforsorgen udtalt at kravet i vejledningen om at notatet skal opfylde kravet i forvaltningslovens § 24, efter direktoratets opfattelse også omfatter gengivelse af reglerne i cirkulæret, herunder også reglerne om udmålingen af disciplinærstraffen i cirkulærets §§ 2 og 3. Angivelse af hjemmelgrundlaget ved disciplinærstraf bør således ske ved henvisning til fuldbyrdelsesbekendtgørelsen, jf. §§ 1 og 2 for så vidt angår bøde, og §§ 1 og 3 for så vidt angår strafcelle, i disciplinærstraf-cirkulæret.

Der er i alle § 8-sagerne henvist til fuldbyrdelseslovens § 33, men i 3 tilfælde i forbindelse med angivelse af den overtrådte bestemmelse og ikke i forbindelse med angivelse af den afgørel-

se der agtes truffet. Ingen af bødeforlægssagerne henviser til disciplinærstrafcirkulærets bødebestemmelser (§§ 1 og 2).

Idet jeg går ud fra at fængslet fremover vil være opmærksom på at angive hjemmelsgrundlaget for den trufne afgørelse (nu straffuldbyrdelseslovens §§ 67-69) i forbindelse med angivelse af selve afgørelsen, foretager jeg mig ikke mere vedrørende dette forhold.

I forbindelse med konfiskationerne i 2 af sagerne (nr. 556 og 559) er der korrekt henvist til straffelovens § 47, stk. 3 (og tillige til fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 37, stk. 2, der angiver hvad der skal ske med det der er konfiskeret).

For så vidt angår forhørssagerne, blev der i 2 tilfælde anvendt disciplinærstraf i form af strafcelle og i et tilfælde i form af bøde og betinget strafcelle. Der er i alle tilfælde henvist til såvel fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 33 som de relevante bestemmelser i disciplinærstrafcirkulæret.

I 5 tilfælde skete der (bl.a.) overførsel til lukket institution (forhørsprotokollen nr. 170, 171, 172, 173 og 175). Der er i et tilfælde (nr. 170) henvist til § 12, stk. 1, nr. 2, og i de øvrige tilfælde til § 12, stk. 1, nr. 1 og i 2 af tilfældene tillige til nr. 2, i det dagældende anbringelses- og overførselscirkulære (Direktoratet for Kriminalforsorgens cirkulære af 29. august 1983 med senere ændringer om anbringelse af personer der er idømt frihedsstraf eller forvaring, og om overførsel af indsatte mellem kriminalforsorgens institutioner). Efter § 12, stk. 1, kan indsatte i åben anstalt overføres til lukket anstalt hvis fortsat ophold i den åbne anstalt er åbenbart utilrådeligt, og denne bedømmelse helt

eller delvist beror på groft disciplinært forhold (nr. 1) eller andre bevislige forhold fra den indsattes side som viser enten at den pågældende ikke kan tilpasse sig forholdene i den åben anstalt, herunder hvis der skønnes at være fare for undvigelse, eller at der er risiko for uheldig indflydelse på medindsatte (nr. 2). I alle tilfælde er der tillige henvist til § 12, stk. 4 (i et tilfælde dog ved en fejl stk. 3).

I 4 sager, heraf 2 af de sager hvor der tillige skete overførsel, blev der truffet beslutning om at tilbagekalde tilladelse til udgang, i det ene tilfælde for en nærmere bestemt periode. Der er i alle 4 tilfælde henvist til udgangscirkulærets § 12, stk.1, jf. § 4, stk. 1.

I 2 sager blev den indsatte tillige orienteret om at der ville blive udfærdiget en ny strafberegning (forhør nr. 170 og 174). Der er ikke i den sammenhæng henvist til nogen hjemmel for denne afgørelse.

Det fremgår af straffelovens § 46, stk. 2, at den tid i hvilken en indsat unddrager sig strafudståelsen, ikke medregnes i straffetiden. Efter det dagældende strafberegningsskema (Direktoratet for Kriminalforsorgens cirkulære af 23. juni 1973 om beregningen af frihedsstraf og om forhold der midlertidigt afbryder straffuldbyrdelsen) § 8, stk. 1, afbrydes fuldbyrdelsen af straffen når den indsatte undviger, og efter § 8, stk. 2, afbrydes fuldbyrdelsen af straffen når indsatte der har fået tilladelse til udgang, unddrager sig den fortsatte strafudståelse ved at udeblive.

*Der burde således i disse sager have været henvist til straffelovens § 46, stk. 2, jf. henholdsvis cir-
kulærets § 8, stk. 1 og 2.*

I et andet tilfælde blev den indsatte pålagt at betale erstatning.
Der er henvist til fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 38, stk. 1.

8.2.9.

Af vejledningens pkt. 4 fremgår det at der ved et forhørs begyndelse skal vejledes om fem nærmere opregnede rettigheder. Det drejer sig om retten til at lade sig bistå af andre, retten til aktindsigt i sagsakterne, retten til at udtale sig inden der træffes afgørelse, retten til ikke at godkende forhørslederens referat af sin forklaring og retten til at få udleveret kopi af notatet om disciplinærsagen. Det skal efter vejledningens pkt. 9, pind 7, fremgå af notatet i forhørsprotokollen hvad den indsatte er vejledt om.

I forhørsnotaterne er det generelt anført at den indsatte er informeret om ”retten til bisidder, aktindsigt, til at udtale sig, til ikke at godkende referat samt til at få udleveret kopi heraf”. I et tilfælde – forhør nr. 170 – er det, i stedet for ”retten til at udtale sig”, anført at den indsatte er orienteret om ”retten til ikke at udtale sig”. I et andet tilfælde er formuleringen vedrørende indholdet af vejledningen ”...retten til aktindsigt, ret til at lade sig bistå af en anden, ret men ingen pligt til at udtale sig, ret til ikke at godkende notat til forhørsprotokollen samt til at få udleveret kopi heraf” (forhør nr. 173).

Ved formuleringen ”retten til ... ikke at godkende referat samt til at få udleveret kopi heraf [min fremhævelse]” fremstår det som om den indsatte alene er vejledt om at han kunne få en kopi af re-

feratet af sin forklaring. Den indsatte har ret til at få en kopi af hele notatet om disciplinærsagen, jf. cirkulærets § 11 (og § 9 i den nugældende disciplinærstrafbekendtgørelse).

Idet jeg går ud fra at fængslet i fremtiden vil give udtrykkelig vejledning om retten til at få kopi af hele notatet, foretager jeg mig ikke mere vedrørende dette forhold.

Som det korrekt er sket i sidstnævnte tilfælde (forhør nr. 173) skal den indsatte foruden vejledningen om retten til at udtale sig, vejledes om at det ikke medfører en pligt for den indsatte til at udtale sig.

8.2.10.

Efter fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 28, stk. 2, og vejledningens pkt. 13 skal den indsatte vejledes om klageadgangen til Direktoratet for Kriminalforsorgen. I vejledningens pkt. 13 er det angivet at den indsatte skal vejledes om adgangen til at klage over (både) ”sagens behandling og afgørelse”. Det er samtidig angivet at den indsatte bør opfordres til at sende en eventuel klage gennem anstalten.

Den indsatte er i alle tilfælde der er behandlet efter disciplinærstrafcirkulærets § 9, vejledt om adgangen til at klage over afgørelsen (-erne) til Direktoratet for Kriminalforsorgen. Den indsatte ses ikke at være blevet vejledt om at der også kan klages over sagens behandling, eller at være blevet opfordret til at sende en eventuel klage gennem fængslet.

I den nugældende vejledning om behandlingen af disciplinærsager (vejledning nr. 91 af 16. maj 2001) er det i pkt. 18 anført at den indsatte skal vejledes om adgangen til at klage til Justitsministeriet, Direktoratet for Kriminalforsorgen, jf. straffuldbyrdelseslovens § 111 (og om adgangen til domstolsprøvelse for afgørelser der er omfattet af lovens § 112). Straffuldbyrdelseslovens § 111 angiver at ”afgørelser” der er truffet af de lo-

kale kriminalforsorgsmyndigheder, kan påklages til Justitsministeriet (jf. dog § 90, stk. 4). Også i de nugældende regler er der en bestemmelse om at den indsatte bør opfordres til at sende eventuelle klager via institutionen (vejledningens pkt. 18, 2. punktum).

Idet jeg går ud fra at fængslet fremover er opmærksom på dette forhold, foretager jeg mig ikke mere vedrørende dette punkt.

8.2.11.

Efter vejledningens pkt. 11, sidste afsnit, skal den indsatte orienteres om en eventuel politianmeldelse af det indberettede. Om denne orientering skal der gøres notat i journalen eller i forhørsprotokollen.

Der skete politianmeldelse i 3 tilfælde (forhørsprotokollen nr. 171, 172 og 173). Førstnævnte tilfælde vedrørte vold mod personalet, mens de 2 andre vedrørte besiddelse af euforiserende stoffer. Det er i alle 3 tilfælde i notatet til forhørsprotokollen noteret at den indsatte er orienteret om anmeldelsen.

8.2.12.

Regler om konfiskation over for afsonere findes i straffelovens § 47, stk. 3. Herefter kan der ske konfiskation af genstande som er ulovligt indført, erhvervet eller tilvirket i anstalten, medmindre genstandene tilhører nogen som ikke er ansvarlig for det ulovlige forhold. Procedurereglerne for behandling af disciplinærsager finder, som nævnt under pkt. 8.2.1. ovenfor, også anvendelse i forbindelse med konfiskation, jf. fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 37 og disciplinærstrafvejledningens pkt. 12, 4. afsnit. (Den nugældende disciplinærstrafvejledning omhandler ”sager om disci-

plinærstraf, konfiskation og modregning af erstatningsbeløb ...”. Det er også i pkt. 12 (2. punktum) i denne vejledning udtrykkeligt anført at sager om konfiskation (og modregning af erstatningsbeløb) behandles efter reglerne om behandling af disciplinærsager).

Ved konfiskation af euforiserende midler gjaldt endvidere de særlige regler i cirkulære af 18. marts 1994 med senere ændringer om fremgangsmåden med hensyn til konfiskation af euforiserende midler fundet i kriminalforsorgens anstalter og arresthuse. (Der er nu en bekendtgørelse nr. 386 af 17. maj 2001 og et cirkulære nr. 92 af 16. maj 2001 om behandlingen af sager om konfiskation i kriminalforsorgens institutioner).

Der er i 3 tilfælde truffet afgørelse om konfiskation af henholdsvis et rygerør (bødeforlæg nr. 556), hash og rygemix (bødeforlægssag nr. 559) og en flaske whisky (forhør nr. 178). Der er i alle sagerne henvist til straffelovens § 47, stk. 3.

I de ovennævnte 2 sager med forhør nr. 172 og 173 blev der som tidligere omtalt, foretaget politianmeldelse for besiddelse af de euforiserende stoffer. Det fremgår af forhørsnotatet at stofferne var vedlagt anmeldelsen. Der ses imidlertid ikke at være truffet afgørelse om konfiskation.

Jeg beder fængslet om en udtalelse om dette forhold.

8.2.13

Efter fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 34, stk. 1, er den disciplinære myndighed hos institutionens leder – eller den han bemyndiger til, på sit ansvar, at udøve den. I alle sagerne er forhøret afholdt og afgørelse truffet af en (ledende) overvagtimester. Jeg forstår at denne overvagtimester

ved delegation har fået tillagt kompetencen til at behandle disse sager, og herunder træffe afgørelse ikke kun efter disciplinærstrafcirkulæret, men også efter overførsels- og udgangscirkulæret mv. De sager der er behandlet efter § 8, er også behandlet af en overvagtimester (to forskellige).

I pkt. 2 i den nugældende vejledning nr. 91 af 16. maj 2001 er det (nu) udtrykkeligt anført at institutionens leder ved delegation af kompetencen til behandling af disciplinærsager ”bør inddrages under behandlingen af sagen, hvis der i den konkrete sag er tvivl om, hvad der kan anses for bevist eller ikke bevist, eller om hvilke bestemmelser der kan anses for overtrådt...”. Det er videre anført at det ”forudsættes ..., at institutionens leder løbende fører tilsyn med behandlingen af disciplinærsager”.

Jeg beder om oplysning om hvorvidt der internt er fastsat retningslinier for udøvelsen af disciplinærmyndigheden. I bekræftende fald beder jeg om kopi heraf. Jeg beder endvidere om at få oplyst hvilket tilsyn institutionens leder fører med disciplinærstrafområdet.

8.2.14.

Efter fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 38, stk. 1, kan den indsatte pålægges at betale erstatning ”for skadeforvoldelse, som han efter almindelige erstatningsregler er ansvarlig for, herunder såvel skade på person som beskadigelser af institutionens bygninger, maskiner, inventar, bøger, arbejds- og undervisningsmaterialer og andre genstande, der tilhører institutionen”. Pligten kan pålægges samtidig med en disciplinærstraf, jf. vejledningens pkt. 12. Erstatningsbeløbet kan indeholdes i arbejdspenge og løsladelsesbeløb, jf. fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 38, stk. 2.

Reglerne om sagsbehandling for disciplinærsager finder tilsvarende anvendelse.

Der er, som tidligere nævnt, i et tilfælde truffet afgørelse om at pålægge den indsatte at betale erstatning (forhør nr. 171). Der er i denne sag henvist til fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 38, stk. 1.

9. Opfølgning

Jeg beder om at fængslet sender de udtalelser mv. som jeg har bedt om, tilbage gennem Direktoratet for Kriminalforsorgen, som jeg ligeledes beder om en udtalelse.

10. Underretning

Denne rapport sendes til Statsfængslet Renbæk, Direktoratet for Kriminalforsorgen, Folketingets Retsudvalg og de indsatte i statsfængslet.

Inspektionschef
Lennart Frandsen